

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

**Identita a postavení ženy v islámu na příkladu muslimek
žijících v ČR**

Kateřina Svojšová

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kateřina Svojšová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Identita a postavení ženy v islámu na příkladu muslimek žijících v ČR

Název anglicky

The Identity and Status of Women in Islam on the example of Muslim Women in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem práce bude analyzovat identitu a postavení ženy v islámu na příkladu muslimek žijících v ČR. Práce bude vycházet z kvalitativního výzkumu formou polostandardizovaných rozhovorů.

Metodika

Práce se bude skládat ze dvou částí – teoretické a praktické části. V teoretické části bude představen islám a dále postavení ženy v islámské společnosti. V praktické části bude proveden kvalitativní výzkum formou polostandardizovaných rozhovorů s muslimkami žijícími v České republice.

Doporučený rozsah práce

cca 40 stran

Klíčová slova

islám, Muhammad, Korán, muslimská žena, ženská práva, polygamie, emancipace

Doporučené zdroje informací

DENNY M., Frederic. Islám a muslimská obec. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-85190-96-6.
FROUZOVÁ, Magdaléna. Závoj a džíny. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-776-6.
HEMAYA M., Ahmad. Islám – Hluboké nahlédnutí. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2012. ISBN 978-80-904373-2-6.
HRBEK, Ivan. Korán. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0246-4.
KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Blanka. Obrazy ženství v náboženských kulturách. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-890-4.
KROPÁČEK, Luboš. Duchovní cesty islámu. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-821-5.
KŘIKAVOVÁ, Adéla. Islám – Ideál a skutečnost. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-012-8.
TUREČEK, Břetislav. Světla a stíny islámu. Praha: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1909-7.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Lucie Macků

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 4. 11. 2015

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Identita a postavení ženy v islámu na příkladu muslimek žijících v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16.2.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Macků za její vstřícnou pomoc a cenné rady při konzultačních hodinách. Dále bych ráda poděkovala svým informátorkám, které mi ochotně věnovaly svůj čas. A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině za její velkou trpělivost při mém vypracovávání bakalářské práce a celkově během studia.

Identita a postavení ženy v islámu na příkladu muslimek žijících v ČR

Souhrn

Bakalářská práce „Identita a postavení ženy v islámu na příkladu muslimek žijících v ČR“ má přiblížit, jak muslimské ženy žijící v České republice vnímají svoji identitu a postavení a jak pohlíží na ženy žijící v muslimském prostředí.

Teoretická část představuje islám jako druhé nejrozšířenější náboženství na světě, praktikování víry v každodenním životě a dále přibližuje situaci žen v souvislosti s jejich společensko-právním postavením.

V analytické části práce je využita kvalitativní metoda formou polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory byly nahrány s deseti informátorkami, které se v České republice narodily nebo zde již dlouhodobě žijí. Otázky byly rozděleny do čtyř okruhů, které se z velké části týkaly rolí žen a mužů v rodině, postavením žen v Koránu a islámu a také samotným životem konvertujících muslimek v České republice. Rovněž má tato část za cíl přiblížit, jak konvertující ženy vnímají role žen v muslimském prostředí.

Klíčová slova: islám, Muhammad, Korán, muslimská žena, ženská práva, polygamie, emancipace

The Identity and Status of Women in Islam on the example of Muslim Women in the Czech Republic

Summary

Goal of the thesis „The identity and status of women in islam on the example of muslim women in the Czech Republic“ is to describe how muslim women who live in the Czech Republic perceives their identity and status and how they look on women who live in some muslim surroundings.

The theoretical part is describing islam like the second most widespread religion in the world, the use of faith in everyday life and then this part is describing the situation of women in connection with their socio-legal status.

In analytical part of the thesis is used qualitative research methods in the form of half-structuralized interviews. This interviews were recorded with ten muslim women who was born in Czech Republic or they live here for a long time. Questions were divided into four groups, which largely concerned the status of women and men in family, the status of women in Qur'an and islam and also by life itself of muslim women in the Czech Republic. Also, this part aims to describe how converting women perceive the role of women in the muslim surroundings.

Keywords: islam, Muhammad, Qur'an, muslim woman, women's rights, polygamy, emancipation

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	13
3.1 Islám a současnost.....	13
3.2 Předislámské období	14
3.3 Muhammad	16
3.4 Korán.....	17
3.5 Islámská tradice sunna	19
3.6 Náboženské právo šarí'ja	19
3.6.1 Rodinné právo	21
3.6.2 Dědické právo	22
3.7 Pět pilířů víry a islámu	23
3.7.1 Vyznání víry	23
3.7.2 Modlitba.....	23
3.7.3 Almužna.....	24
3.7.4 Půst.....	24
3.7.5 Pouť.....	25
3.7.6 Džihád.....	26
3.8 Společensko-právní postavení ženy	27
3.9 Islám v každodenním životě.....	29
3.9.1 Duchovní a fyzická čistota.....	29
3.9.2 Výživa a stravování	29
3.9.3 Odívání a zdobení	30
3.9.4 Manželství a rodinný život	32
3.9.5 Polygamie	34
3.9.6 Rozvod.....	35
3.9.7 Vzdělávání a zaměstnání	36
3.10 Emancipace	37
4 Analytická část	40
4.1 Konvertování.....	40
4.2 Role ženy a muže v rodině a výchova dětí.....	42
4.3 Postavení ženy.....	44
4.4 Otázka emancipace.....	50
4.5 Život ve společnosti	52

4.6	Odívání muslimských žen	54
4.7	Život v České republice	57
4.8	Předsudky západní společnosti	58
5	Zhodnocení výsledků	61
6	Závěr.....	64
7	Seznam použitých zdrojů	66
7.1	Literární zdroje.....	66
7.2	Internetové zdroje.....	68
8	Přílohy	71
8.1	Příloha č. 1: Seznam otázek do polostrukturovaných rozhovorů.....	71

1 Úvod

Náboženství je vnímáno velice individuálně, nicméně lze ho pojmout jako víru člověka v něco transcendentního, tedy v něco nadskutečného, co přesahuje naše smyslové i rozumové možnosti.

Islám jako nejmladší monoteistické náboženství patří se svým počtem věřících k druhému nejrozšířenějšímu na světě. Rovněž se s judaismem a křesťanstvím řadí mezi „náboženství knihy“, jelikož jeho věřící, muslimové, věří v Korán. Tato posvátná kniha slouží jako univerzální návod pro život muslimů. Obrazy žen lze v Koránu najít v hojném počtu.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a analytickou. V úvodu teoretické části je představena Arábie v předislámském období, vylíčeny podmínky a situace, ve které se nacházela. Dále teoretická část pokračuje představením samotného náboženství. Další kapitoly se zabývají životem proroka Muhammada, Koránem sunnou či šarí'jou. Práce pokračuje jednotlivou charakteristikou pěti pilířů, které má zodpovědně dodržovat každý dobrý muslim. Hlavním atributem práce je muslimská žena, proto se nadále teoretická část práce zabývá jejím zařazením do společensko-právního kontextu. Závěrem této části je představen islám v každodenním životě, především role žen ve společnosti a rodině, ženské odívání či ženská emancipace.

Analytická část práce se zabývá analýzou provedených polostandardizovaných rozhovorů, po jejichž vyhodnocení bude zodpovězeno na hlavní výzkumnou otázku, která se zaměřuje na vnímání role žen v muslimském prostředí konvertujícími ženami žijícími v České republice. Dále bude objasněno, zda islám jako samotný má vliv na postavení žen ve společnosti a rodině či nikoli. Práce dále pojednává o roli žen a mužů v rodině či o odívání. Závěr této části se zaměří na identitu konvertujících žen a jejich život v českém prostředí a předsudky západní společnosti vůči postavení žen v muslimských společnostech.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak konvertující muslimské ženy žijící v České republice vnímají svoji identitu a jak pohlížejí na postavení žen žijících v muslimském prostředí. Práce se zaměřuje na roli konvertujících žen, a to jak v užším kruhu společnosti, tedy v rodině, tak v širším kruhu veřejnosti, tedy ve společnosti. Dále bude zodpovězeno, jak pohlížejí na předsudky západní společnosti na postavení žen v islámu a zda náboženství jejich postavení omezuje.

2.2 Metodika

V teoretické části práci bude představen islám jako druhé nejrozšířenější náboženství na světě. Pro tuto část byly využity sekundární zdroje pomocí kvantitativního výzkumu, který zahrnuje dostatečné prostudování všech odborných knižních zdrojů, internetových zdrojů a odborných článků. Výhoda tohoto výzkumu spočívá především ve snadné dostupnosti zdrojů. Jeho prostudováním se nám otevírá možnost nového poznání z dalekých míst, kam se například nemáme možnost sami dostat.

V analytické části práce byl využit výzkum kvalitativní, tedy sběr dat. Během konverzace, při níž dochází k interakci mezi tazatelem a dotazovaným, byla využita technika polostrukturovaného rozhovoru. Tazatel k již předpřipraveným otázkám pokládá ještě doplňující otázky, které mu pomohou danou problematiku lépe pochopit či utříbit podrobnosti.

Čtyři hlavní okruhy a jednotlivé otázky k tématu bakalářské práce byly vytvořeny autorkou práce. Výzkumu se celkem zúčastnilo deset informátorek, konvertujících žen, které se v České republice narodily nebo zde dlouhou dobu žijí. Většina z nich pochází z Prahy, kde i pracují nebo studují. Dvě z nich byly narozené v muslimských zemích (Jemen a Irák), ale v brzkém věku se do České republiky odstěhovaly. V neposlední řadě je dobré zmínit, že velká většina informátorek byla vysokoškolského vzdělání. Vzhledem k současné situaci si ani jedna informátorka nepřála uvést své jméno.

Rozhovory probíhaly v období listopadu až prosince 2015 v Praze a jejich délka se standardně pohybovala okolo jedné hodiny. Všechny informátorky souhlasily s nahráváním rozhovoru na diktafon. Nahraná data jsou vypálená na CD, které je k práci přiloženo. Pro rozhovory byly vybrány klidné kavárny, aby se informátorky cítily dobře

a uvolněně. Prvotní kontakty na informátorky byly získány prostřednictvím člena muslimské obce v Praze. Informátorkám byl následně rozeslán e mail s prosbou o schůzku. Další kontakty byly domluveny samotnými informátorkami. Jednalo se především o dobré přítelkyně informátorek. Tabulka č. 1 uvádí základní identifikační údaje jednotlivých informátorek.

Tabulka č. 1: Identifikační údaje

Informátorka	Věk	Místo narození	Nejvyšší dosažené vzdělání	Profese	Islámského vyznání	Výzkum proveden
Informátorka č. 1	45	Praha	VŠ	asistentka v rodinné firmě	19 let	4.11.2015 v Praze
Informátorka č. 2	40	Praha	SŠ	překladatelka	22 let	9.11.2015 v Praze
Informátorka č. 3	42	Praha	SŠ	administrativní asistentka	22 let	17.11.2015 v Praze
Informátorka č. 4	23	Zlín	VŠ	vyučující	3 roky	17.11.2015 v Praze
Informátorka č. 5	17	Jemen	ZŠ	studentka	17 let	19.11.2015 v Praze
Informátorka č. 6	42	Kladno	VŠ	soudní tlumočnice a překladatelka	20 let	20.11.2015 v Praze
Informátorka č. 7	38	Praha	VŠ	účetní	18 let	27.11.2015 v Praze
Informátorka č. 8	30	Olomouc	VŠ	asistentka	12 let	27.11.2015 v Praze
Informátorka č. 9	40	Irák	VŠ	pojišťovací poradce	13 let	12.12.2015 v Praze
Informátorka č. 10	21	Vrchlabí	SŠ	studentka	4 roky	17.12.2015 v Praze

Zdroj: Tabulka byla vytvořena autorkou práce

3 Teoretická východiska

Pojem náboženská kultura zahrnuje široce srovnávací témata, která by se dala dále rozdělovat. Knotková-Čapková (2008, str. 6) pojem definuje jako komplexní pojetí duchovní tradice z hlediska věrouky, filosofie, mytologie, historie, politické moci, sociálních vztahů, individuální citové oddanosti a inspirace umění. Pojem náboženství chápe ve dvou rovinách, a to v principiálním filosofickém směru, jehož hlavním smyslem je naplňování duchovního života a v pragmatickém, tedy sociálně-politickém smyslu, pod kterým rozumí institucionalizovanou ideologii, která může sloužit jako prostředek moci.

Teoretická část práce pojednává o vzniku a vývoji islámského náboženství a jeho pěti pilířích, o životě proroka Muhammada. Taktéž představí Korán, tradici sunnu a šarí'ju. Dále se teoretická část zabývá ženou a jejím postavením v islámu ve společensko-právním kontextu. Tato otázka bezpochyby probouzí nemálo emocí při polemizování západních a islámských obhájců jednotlivých kultur.

3.1 Islám a současnost

Islám patří se svými přibližně 1,6 miliardy stoupenci k druhému nejrozšířenějšímu náboženství na světě (2015, pewforum.org). Vzniklo v 7. století n. l., a proto je považováno rovněž i za nejmladší vzniklé náboženství, avšak podle muslimů se jedná o náboženství mnohem starší, jelikož časově i věroučně navazuje na židovství a částečně i křesťanství. Postupně od doby působení proroka Muhammada vytvořilo souvislý pás od subsaharské Afriky, podél Středozemního moře, na Blízký a Střední východ, k hranicím Pákistánu s Indií a dál na sever do Kazachstánu. Jak již bylo řečeno v úvodu, islám jednoznačně patří mezi striktně monoteistické náboženství a mezi „náboženství knihy“. Nevytváří ho žádná církev, hlavní organizační formou obce je stát. Je jediným náboženstvím na světě, které se rozšířilo poměrně rychle, hlavně kvůli vojenským úspěchům a následné islamizaci obyvatel (Kokaisl, 2009, str. 180 – 206). Samotné slovo islám vysvětluje Eliade a kol. (2001, str. 97) jako čtvrtý slovesný kmen kořene *slm*: *aslama* - podrobit se. Muslim je tedy ten, který se podrobuje Bohu.

Nejvíce muslimů žije v Asii, přičemž nejlidnatější muslimskou zemí je Indonésie. Muslimové zde tvoří většinu obyvatelstva, a to přibližně 88 %. Druhou zemí s největší muslimskou populací je Pákistán s 96 %, dále Bangladéš s 90 % muslimů. V Indii je to 14% zdejší populace (Sobri, 2015, malaysiandigest.com).

Výrazně muslimské země jsou státy Střední Asie, a to Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán, dále pak Afghánistán a Jemen. V jihovýchodní části Asie je islám rozšířený kromě již zmíněné Indonésie, Indie a Bangladéše také na Maledivách a v Malajsii (Kokaisl, 2009, str. 180 – 206). Muslimy lze najít také v nejzápadnější části Číny, ale jejich celkový počet je velice nejistý. Odhady hovoří až o 17 - 40 milionech (Lunde, 2002, str. 8).

Dalším kontinentem, kde se islámská víra stala jednou z nejrozšířenější, je Afrika. Až 40 % z celkového počtu obyvatelstva vyznává tuto víru. Silné zastoupení má především v její severní části (Maghreb), dále Džibuti, Eritrea a Somálsko (Kokaisl, 2009, str. 180 - 206). Lunde (2002, str. 8) dodává, že proces postupu islámu v Africe začal již ve středověku a urychlil se v 19. a 20. století.

Co se týče Evropy nejvíce muslimů je v Bosně a Hercegovině, která byla pohlcena a následně islamizovaná již Osmanskou říší. Další zemí je Albánie, kde 70 % z celkového počtu obyvatel tvoří muslimové. Své zastoupení mají muslimové také v Bulharsku, kde jsou označováni jako Pomáci, v Makedonii a částečně severním Řecku jako Torbešové, v Polsku, Litvě, na Ukrajině nebo v Rusku jsou nejvýznamnější muslimskými národy Tataři. Čečenci a Ingušové se řadí mezi nejpůvodnější kavkazské národy (2009, e islam.cz). Je velice těžké říci, jaký je celkový počet evropských muslimů, avšak odhady se zmiňují o 15 až 25 milionech. Převážná část přistěhovalých muslimů míří do Francie, Německa a Velké Británie. V Americe a Austrálii má islám nepatrné zastoupení (Kokaisl, 2009, str. 180 – 206).

Počet muslimů je v České republice také poměrně těžko stanovitelný. Na základě provedených statistik v roce 2011 byl počet obyvatel, kteří se hlásí k islámské víře kolem 3 000 lidí. Podle neoficiálních institucí se však hovoří až od 10 000 – 20 000 muslimů nejrůznějšího etnického původu. Co se týče českých konvertitů, ty představují většinou ženy, které se ve většině případů provdají za muslima a následně přijmou jeho víru (Popovová, 2015, muslimove.cz).

3.2 Předislámské období

Islám se zrodil v 7. století n. l. na území Arábie, dnešního Arabského poloostrova, z důvodu obnovení pravé zvěsti o Bohu. Poselství proroků byla lidem zjevována již dříve, ale pokaždé došlo k jejímu pokřivení a překroucení. Prorok Muhammad je proto označován za „pečeť proroků“, jelikož právě on je tím, kdo přinesl lidstvu konečnou

podobu autentického slova Božího (Kropáček, 2002, str. 16). Samotný výraz „pečeť proroků“ vysvětluje Chajrí (2001, str. 16) jako úplné naplnění a dovršení cest prorockého učení.

V předislámské Arábii, kterou obývaly především beduínské kmeny, a kterým kočovný způsob života nebyl vůbec cizí, existovalo mnoho bezpráví, násilí a barbarství. Žádná silná náboženská etika nehrála v životech starověkých Arabů velkou roli. Toto období bývá nazýváno *džáhilja*, období nevědomosti. V hlavní svatyni v Mekce se však nacházelo na 360 model, které představovaly duchy a božstva Hidžázu (Denny, 1999, str. 37).

Knotková-Čapková (2008, str. 112) zmiňuje, že nejsilněji se ženský prvek projevil v pojetí božských trojic, tedy kultu tří bohyň – Manát, al-Lát (ztotožňována s Athénou či Minervou), a al-Uzzá (ztotožňována s Venuší)¹. Bohyně byly uctívány v mnoha podobách na více místech Arábie i v jejím sousedství, odkud zřejmě jejich kult vzešel. Jako další uctívané ženské bohyně uvádí Rabbat a Ba alat („Paní“) a sluneční bohyni Iláhat nebo Ha-Ilat. Podle některých údajů byla bohyně Manát považována za nejstarší, ovšem podle jiných byla nejstarší al-Uzzá.

Ostřanský (2009, str. 45) uvádí, že lidé v předislámské Arábii uctívali především astrální božstva. Každý kmen měl vlastní modly, nicméně existovala i božstva nadkmenová. Mezi ně patřily již zmíněné bohyně al-Lát, původem sluneční, al-Uzzá (Venuše) či Manát, bohyně osudu, zvláště smrti. V tu dobu patřil k nejvíce dominantnímu kmenu rod Kurajšovců, který nadto uctíval modlu Hubala, jehož kult se soustředil právě v Ka'bě.

Rovněž předislámští Arabové věřili v Alláha, avšak jeho podstatu vnímali poměrně odlišně než v pozdějším islámu. Alláh byl v předislámské Arábii uctíván jako bůh stvořitel, ale byl chápán jako abstraktní a transcendentní. Lidé nevěřili v posmrtný život a smrt považovali jako definitivní konec (Denny, 1999, str. 33 - 40).

Müller (1997, str. 15) uvádí, že pro předislámské Araby platil velice pohrdavý vztah k dcerám. Novorozené dcery nebyly při narození nijak vítány. V těchto dobách docházelo i k jejich likvidování, například zahrabáním do písku. Naopak při narození syna

¹ V souvislosti s tím uvádí Knotková-Čapková (2008, str. 113) zajímavou informaci. Prorok Muhammad v roce 614 n. l. projevil snahu uznat kultury tří pohanských bohyň jako možné přímělkyně u Boha. Později si však uvědomil, že by tímto silně narušil monoteistickou stavbu zvěsti, a proto výroky o přímělkyních odsoudil jako satanské vnuknutí.

byli otcové pyšní. Důstojnost a čest byla (a stále je) pro všechny Araby věcí nedotknutelnou a dcera mohla být podnětem k výsměchu.

3.3 Muhammad

Zakladatelem islámu je bezpochyby Muhammad ibn Abduláh, obyčejný člověk, který přinesl lidstvu boží zvěst. Muž, jemuž po staletí skládá poctu početné pokolení muslimů a zároveň muž, který je vzorem pro více než miliardu současníků po celém světě. O Muhammadově životě je toho známo poměrně hodně, ale přesná data jsou podle Kropáčka (2006, str. 12) jistá až při jeho působení v Medíně, čemuž předcházelo několik jiných událostí. Muhammadův život je podrobně vyličen přímo v Koránu, dalším zdrojem Muhammadova života jsou takzvané *hadíthy*, ale informace v nich nelze považovat za zcela pravdivé, jelikož je psali i Muhammadovi nepřátelé (Kropáček, 2006, str. 11 - 25).

Muhammad ibn Abduláh se narodil kolem roku 570 n. l. v arabské oáze Mekka. Pocházel z rodu Hášimovců, rodu patřícímu k mekkánskému kmenu Kurajšovců, který v tu dobu patřil k nejmocnějším a nejvýznamnějším kmenům v Mekce. Svého otce nikdy nepoznal, jelikož mu zemřel ještě před jeho narozením a matku ztratil v šesti letech. Poté se ho na čas ujal jeho dědeček a o dva roky později strýc Abú Tálíb z otcovy strany. Strýc patřil k vlivným osobám rodu Hášimovců, a tak mu byl schopen poskytnout značnou kmenovou ochranu (O'Callaghan, 2012, str. 55 – 56).

Ve dvaceti pěti letech se Muhammad oženil s Chadídždou, bohatou vdovou, která vlastnila karavanní obchod a pro kterou Muhammad zpočátku pracoval. Byla o dost starší než on, zřejmě o patnáct let. Muhammad u ní našel velkou podporu a porozumění, a to i na počátku jeho prorockého působení. Chadídža je v islámské tradici považována za úplně první muslimku (Chajrí, 2001, str. 25 – 26).

Počátky Muhammadových zjevení se datují do roku 610 n. l., veřejné vystoupení o tři roky později. Uvádí se, že Muhammad byl velice zklamán tamější společností, a tak začal pátrat po smyslu života. Poselství, které začal hlásat, se zprvu vůbec netěšilo velké oblibě ze strany mekkánského obyvatelstva a postupně přecházelo v nenávist vůči Muhammadovi. Nepřátelského odporu se mu dostalo i od rodu Kurajšovců, jelikož ti v něm spatřovali ohrožení svých peněžních příjmů z důvodu odstranění modloslužebnictví, které kázal tak rozhodně, jako monoteismus namísto soudobého polyteismu. Nová víra se tedy měla nést v duchu bratrské rovnosti (Kropáček, 2006, str. 11 - 25).

Roku 622 n. l. tak došlo k události zvané v arabské historii jako *hidžra* neboli emigrace, tedy odchod Muhammada a několika jeho stoupců z Mekky do Jathribu, česky Medíny. Je třeba zmínit, že před Muhammadem nikdy nedošlo k žádnému politickému sjednocení Arábie. V průběhu vyhnanství rostl Muhammadův politický vliv stále silněji. Získal si náklonnost i několika židovských kmenů (O'Callaghan, 2012, str. 56).

V průběhu přibližně deseti let následovalo několik výprav a bitev proti rodu Kurajšovců, přičemž obsadit zpět a podrobit si Mekku se Muhammadovi podařilo přibližně v roce 629 n. l. Zemřel roku 632 n. l. v Medíně a nezanechal po sobě žádného potomka (Eliade a kol., 2001, str. 99).

„Pout' na rozloučenou“ bývá označována Muhammadova poslední pout' do Mekky roku 632 n. l. před jeho smrtí, při níž stanovil konečnou podobu poutních obřadů. Jeho kamenný náhrobek je začleněn do Prorokovy mešity v Medíně, která je po Ka'bě druhým nejposvátnějším místem islámu (Kropáček, 2006, str. 11 - 25).

3.4 Korán

Korán jako základní zdroj islámu v doslovném překladu znamená recitovat, přednášet². S recitací či přednesem Koránu je možné se setkat v každé zemi, kde muslimové žijí. Základní poselství Koránu vidí (Křikavová a spol., 2002, str. 30) jako úplné odevzdání se do vůle Boží. Jde tedy o jakýsi společenský apel na změnu norem, dodržováním zásad islámské morálky.

Korán jako Boží kniha má být směr, kterým se mají muslimové dát, duchovní a materiální forma pro lidské bytí, která je jakýmsi vodítkem lidské společnosti ke spravedlnosti a bezpečnému životu. Z hlediska lidstva všeobecně neexistuje rozdíl mezi ženou a mužem. Před Bohem si jsou obě pohlaví rovná. Všichni mohou dosáhnout nejvyšších stupňů duchovna a víry (Naeeni, 2012, online).

Korán je muslimy vnímán jako přímé slovo Boží, existující odjakživa, neobsahující žádné lidské příměsi. Byl zjeven prorokovi Muhammadovi prostřednictvím vnuknutí v přesném arabském znění, které údajně zprostředkoval archanděl Gabriel. Robinson (1996, str. 180) líčí Korán jako pro lidstvo nejvyšší autoritu, jelikož je jedinou cestou k oné spáse. Uvádí, že tak, jak je pro křesťany důležitý Ježíš Kristus, stejnou roli má i Korán

² Již v předislámské Arábii bylo básnictví a následné recitování považováno za nejvýznamnější uměleckou formu, která pozoruhodným způsobem sjednocovala široce rozptýlené Araby. Chajr (2001, str. 23) uvádí, že právě dobrá paměť kočovníků byla velmi důležitá vzhledem k povaze Koránu.

v životech muslimů. Velká úcta muslimů vůči jejich Knize je patrná už jen proto, že Korán provází věřícího celým jeho životem. Již od útlého mládí se Korán učí nazpaměť, věřící v něm mají najít útěchu v časech zlých i dobrých, obrací se k němu při denních modlitbách, svatbách a pohřbech.

Korán má poměrně zajímavé rozdělení, které spočívá především v řazení kapitol. Skládá se ze 114 *súr*, přičemž tyto kapitoly jsou seřazeny podle své délky od nejdelší po nejkratší, nikoli chronologicky nebo podle tématu. Každá súra má svůj název a všechny, kromě první, začínají veršem *basmala*: „Ve jménu Boha milosrdného, slitovného“ (Eliade a kol., 2001, str. 99).

Kropáček (2006, str. 30) k tomuto dodává, že později byla na začátek knihy vložena súra *Fátiha*, „Otevíratelka Knihy“. Je charakteristická značnou odlišností od ostatních a to tím, že působí spíše jako modlitba Muhammadova. Stala se výraznou součástí začátků modliteb všech muslimů po celém světě.

Jazyk Koránu je muslimy považován za dokonalý vzor krásy, ze kterého je podle nich cítit jistá vášeň. Vyjadřují Knize respekt a neustálý obdiv, a to jak k jejímu obsahu, tak i k její formě³ (Kropáček, 2006, str. 33). Styl, jakým je Korán napsán, je velice odlišný například od Starého a Nového zákona, jelikož sóry často obsahují řadu různých rytmů a posunů (Lunde, 2002, str. 28).

Rci: „I kdyby se lidé a džinové spojili, aby něco podobného Koránu tomuto vytvořili, nebyli by schopni přijít s něčím podobným, byť by si vzájemně byli pomocníky.“ (Korán, 17:88)

Co se týče feminity v Koránu, obrazy žen lze najít podle Knotkové-Čapkové (2008, str. 118) sice rozptýleně, ale v hojné míře, a to i v *hadítech*. Za dokonalé ženské vzory označuje islámská tradice Marjam, Chadídžu, Fátimu a Ásiji. Nejvyšší postavení má ovšem Marjam - matka Ježíše Krista a v Koránu je jí věnována jedna celá kapitola jako jediné ženě. Zvláštní místo v islámu mají také všechny Muhammadovy manželky, které bývají označovány za „matky věřících“. Chadížda je na základě její životní dráhy lidmi považována za patronku žen podnikatelek. Také Křikavová a spol. (2002, str. 133) se

³ Při překladech do cizích jazyků se však podstata a význam textů v Koránu ztrácí, a tak se na přání muslimů u mnoha překladů uvádí, že jde pouze o přetlumočení slovních výrazů, ne o plnohodnotný text (Kropáček, 2006, str. 34).

v souvislosti s ženami zmiňuje, že Chadíždá se těší úctě, jelikož prorokovi poskytla značné materiální a citové zázemí i v dobách těžkých. Poklony skládají také prorokově nejmladší ženě A'íše, údajně nejmilejší ženě. Podle Křikavové a spol. (2002, str. 133) o ní prorok tvrdil, že si osvojila polovinu toho, co člověk vůbec může znát. Také Muhamadově dceři Fátimě patří významné místo. Byla provdána za Muhammadova bratrance Alího a často se jejím potomkům dostává hluboké úcty ze strany šíitské skupiny. Poslední z čtveřice žen je zmiňována Ásija, žena nejméně známá a ctěná. Korán se o ní nezmiňuje jménem, nýbrž jako o ženě Faraonově. Občas bývá ztotožňována s ženou, která zachránila malého Mojžíše. Negativní obrazy konkrétních žen Korán příliš nepřináší. Poměrně velké množství informací o ženách lze nalézt v již zmíněných *hadíthech*. Nejedná se však o konkrétní příběhy, nýbrž spíše o normy chování žen jak v rodině, tak na veřejnosti (Knotková-Čapková, 2008, str. 118 -121).

3.5 Islámská tradice sunna

Podle Kropáčka (2006, str. 47 – 57) lze usuzovat, že tak, jak si muslimové spojují Boha s Knihou, spojují stejně Proroka se sunnou, ačkoli vztah Koránu a sunny je velmi úzký. Sunna představuje rozsáhlý soubor závazných norem a pravidel. Byl to právě Muhammad, který dal příklad, jak prakticky uskutečňovat základní povinnosti muslima, o kterých Korán káže jen obecně.

Ostřanský (2009, str. 186) popisuje islámskou tradici sunnu jako rozsáhlý soubor autoritativních ustanovení, jehož základním prvkem je *hadíth*. Ovšem není to pouze zpráva o postoji, činu či výroku samotného proroka Muhammada, ale i některého z jeho druhů.

Kvůli vzniklému vysokému počtu *hadíthů* se často pochybovalo o jejich důvěryhodný. Některé texty byly ovlivněny zejména tamějšími říšskými poměry, politickými spory, kulturními přístupy a zvyklostmi, proto je bohužel nelze považovat za zcela spolehlivé. Kropáček (2006, str. 47 – 57) k tomuto dále dodává, že pozdější badatelé rozdělili *hadíthy* do třech skupin na správné, dobré a slabé. Existuje však ještě další mnohem podrobnější členění *hadíthů*.

3.6 Náboženské právo šarí'ja

Šarí'ja jako božský řád a morální Zákon je muslimy, stejně jako Korán, považován za věčný, existující odjakživa. Pevná struktura muslimské *ummy* je řízena právě tímto Zákonem, přičemž hlavními zdroji právní vědy jsou v islámu Korán a sunna. Součástí

Zákona je právo rodinné, dědické i trestní. Je zde vymezena i státní moc a některé zákazy, jako je například nepoužívat nečisté oblečení, nejíst zakázané maso, nepožívat alkohol a další (Denny, 1999, str. 97 - 100).

Podle O'Callaghana (2012, str. 63) doslovný překlad šarí'ji zní „cesta ke zdroji vody“. Tato cesta podtrhuje správný životní směr, kterým by se měl dát každý věřící muslim. Nutno podotknout, že existuje mnoho právních škol, které toto právo rozmanitě interpretují. Dalo by se říci, že šarí'ja v podstatě řídí každodenní život muslimů a projev islámského života. Jeho podstatu tvoří kromě té, že je právním kodexem, také to, že působí jako jakýsi průvodce životem. Mnohé názory muslimů jsou šarí'jou právě ovlivněny, a tak ovlivňuje i jejich vnitřní život.

„... A žádejte svědectví dvou svědků z mužů vašich, a nemáte-li dva muže, pak vezměte jednoho muže a dvě ženy z těch, které uznáte za vhodné svědkyně; aby, kdyby jedna z nich se zmylila, druhá jí mohla připomenout. (...)“ (Korán, 2:282)

Vědní obor zabývající se šarí'jou se nazývá *fiqh* neboli poznání. *Fiqh* vymezuje a charakterizuje práva a odpovědnost různých kategorií osob z náboženského a právního hlediska. Právní systém hodnotí lidské činy a dělí je do několika kategorií. Později pak v průběhu času vzniklo několik právních škol, sunnitských i šíitských, které začaly být považovány za směrodatné (Denny, 1999, str. 97 - 100).

Křikavová a spol. (2002, str. 41) vysvětluje pojem *fiqh* jako racionální nástroj a lidský výtvar. Jeho smyslem není objevování něčeho nového, ale hledání pravého významu Koránu a tradic v sunně.

„Život sám si vynutil, aby se právní systém islámu budoval od Koránu a Prorokových zvyklostí (sunna) na bázi Božího zákona šarí'ji, ale prostřednictvím racionálního nástroje, kterým je právní věda čili fikh.“ (Křikavová a spol, 2002, str. 41)

Například sunnité začali uznávat čtyři hlavní zdroje *fiqhu*, a to Korán, sunnu, souhlasný názor obce a analogické uvažování. Souhlasný názor neboli konsenzus uznávají podle Dennyho (1999, str. 99) pouze sunnité, kteří jsou přesvědčeni o neomylnosti *ummy*. V právní praxi se tak stal nejvlivnějším zdrojem *fiqhu*. Je velice konzervativní a znemožňuje nové způsoby uvažování. V současnosti je voláno po znovuotevření

takzvaného *idžtihádu*, aby tak došlo k rozumnému aktualizování šarí'ji do moderního světa. Šíitský *fiqh* je na rozdíl od sunnitského více přizpůsobivý, jelikož u šíitské skupiny muslimů nebyl *idžtihád* nikdy uzavřen (Denny, 1999, str. 97 - 100).

Ostřanský (2009, str. 85) definuje *idžtihád* jako klíčový pojem islámského práva *fiqh*, jež se používá v situacích, kdy nelze dohledat řešení daného případu ani v Koránu ani v tradici, tedy sunně.

Co se týče islámské ekonomie, ta vytváří morální a funkční řád opírající se o soubor eticko-ekonomických pravidel, zákazů a doporučení. Korán často nabádá, aby veškeré ekonomické záměry odpovídaly etické spravedlnosti a slušnosti. Lichva je silně netolerována. Jelikož islám vznikl v prostředí, kde se obchodní podnikání stalo velice prospěšným, snadno lze v Koránu najít početné ustanovení týkající se materiální orientace jako je účtování, mzda, prodělek a další. Z pohledu rozdělení moderních ekonomických teorií nepochybně převažuje islámský ekonomický systém tržně orientovaný. Tržní směnu islámští ekonomové podrobují přísné restrikci, například u druhů zboží (je zakázáno obchodovat s vepřovým masem, alkoholem či ikonami) i u způsobů prodeje (zákaz úroků a některých spekulací a druhů pojištění). Rovněž odsuzují cenové kartely, spekulativní zadržování zboží či míšení zboží různých kvalit. Kromě pojišťovnictví, konkrétně životního pojištění a pojištění odpovědnosti, vyvolává ostré debaty i otázka úroku. Přípustnými cennými papíry jsou v islámu akcie, avšak nikoli obligace či jiné nástroje předpokládající již zmíněný úrok. Pouze v mezinárodním styku je muslimskými ekonomy úrok tolerován a uznáván. Obecně investice nad půjčkami převažují (Kropáček, 1996, str. 92 – 101).

„Ti, kdož pohlcují zisk z lichvy, vstanou z mrtvých jako ten, koho satan potřásl svým dotekem. A proto, že říkali: „Vždyť prodávání je podobné lichvě!“ Bůh však dovolil prodávání a zakázal lichvu. Tomu, komu dostalo se varování od Pána jeho a který přestal s lichvou, bude zachováno to, čeho předtím nabyl, a rozhodnutí o něm bude patřit Bohu. Ti však, kdož vrátí se k lichvě, ti se stanou ohně obyvateli a budou v něm nesmrtelní.“ (Korán, 276/275)

3.6.1 Rodinné právo

Kropáček (2006, str. 127) ve své publikaci uvádí, že právě rodinné právo je tím, které se přímo opírá o podrobně uvedené pokyny v Koránu a vůči úpravám současného

moderního světa se staví velice odmítavě. Manželství je uzavíráno zpravidla písemnou smlouvou mezi ženichem a zákonným zástupcem nevěsty (otec, strýc, bratr či jiný mužský příbuzný z otcovy strany) za přítomnosti dvou svědků. Smlouva má obsahovat hlavně výši daru, který ženich vyplatí otcovi nebo své nevěště.

„A dávejte ženám obvěnění jako dar; jestliže vám z laskavosti dají něco z toho, užijte ve zdraví a spokojenosti“ (Korán, 4:3/4)

Mužům je dovoleno oženit se až se čtyřmi ženami, za předpokladu spravedlivého uživení všech. Oficiálně byla polygamie zakázána v Turecku od roku 1926, v Tunisku od roku 1957, v Jemenské lidové demokratické republice od roku 1973 a v těch muslimských zemích, kde se k moci dostal komunismus. Naopak je mužům zakázáno uzavírat manželství s příbuznými po krvi nebo po mléce a bývalými manželkami z otcovy strany. Žena se nesmí provdat za nemuslima, muslim se s křesťankou nebo židovkou oženit může, ale jejich potomci dědí náboženství po otcovi (Kropáček, 2006, str. 130).

Manželství zaniká úmrtím, rozvodem nebo vykoupením se z manželství a v některých případech i rozhodnutím místního soudce. Nejčastější podoba rozvodu je buď zapuzením nebo propuštěním ženy mužem. Aby byl zmíněný zapuzující výrok platný, je potřeba vyslovit ho třikrát. Zapuzením muž ztrácí dary, které ženě během manželství věnoval. Dále Kropáček (2006, str. 129) uvádí, že manželství zaniká i v případě, tvrdí-li muž, že se jeho žena dopustila nevěry nebo odpadne-li jeden z manželů od islámu. Velice důležitá je skutečnost, že kterékoli spoluvlastnictví manželů šarí'ja neuznává. Zatímco muži pro rozvod stačí třikrát vyslovený projev vůle, žena se s návrhem o rozvod musí obrátit na šarí'jatský soud. Žena má právo starat se o své děti až do sedmi až devíti let u chlapců a do puberty u dívek (Kropáček, 2006, str. 127 - 131).

3.6.2 Dědické právo

Jako se rodinné právo silně opírá o tradici Koránu, v případě práva dědického je to stejné. Změnu tvoří skutečnost, že nyní je ženám přiznáno právo dědit. Určování podílu jednotlivým příbuzným zůstavitele je v islámském světě poměrně složité, a tak zvláštní odvětví *fiqhu* dalo vzniknout devíti skupinám od nejbližšího příbuzného po nejvzdálenějšího. Syn dědí vždy dvojnásobek podílu dcery. Manželka má zpravidla

právo na čtvrtinu, avšak žijí-li děti, tak na osminu. V případě pozůstalého manžela dědí muž polovinu, ale jsou-li zde jeho děti, tak jen čtvrtinu (Kropáček, 2006, str. 132 - 133).

„A manželkám patří jedna čtvrtina toho, co zůstavíte, jestliže nemáte mužského potomka. A jestliže máte mužského potomka, pak patří manželkám jedna osmina toho, co jste zůstavili po vyplacení odkazů a po uhrazení dluhů.“ (Korán, 4:14/12)

3.7 Pět pilířů víry a islámu

Ortopraktický charakter islámu je uplatňován na pěti pilířích, také označovaných sloupech víry, a jsou závazné pro každého muslima na celém světě. Základní naukou islámu je víra v Boha, která náboženství staví jako jasně monoteistické. Tato víra je označována jako *šaháda*, doslova svědectví, které zní: „Není boha kromě Boha a Muhammad je posel Boží“. Mimo jiné, každý kdo chce konvertovat k islámu, musí *šahádu* pronést za přítomnosti alespoň dvou svědků. Povinnost vyznávat tuto víru pak plní každý muslim při každodenních modlitbách. Další naukou pro příslušníky muslimské obce je víra v anděly jako Bohem pověřené pomocníky. Třetí nauku tvoří víra v proroctví a posvátné Knihy, která byla zjevena proroku Muhammadovi. Poslední soud je součástí víry taktéž. Muslimové věří, že ti spravedliví budou spaseni, nečestní naopak zahaleni do věčnosti pekel. Poslední nauku uzavírá víra o řízení prozřetelnosti a predestinaci. Pro mravní a duchovní rozhodnutí je lidstvu i přes značná tajemství poskytována dostatečná míra svobody a odpovědnosti (Denny, 1999, str. 72 - 73).

Dín neboli islámské náboženství interpretuje Chajrí (2001, str. 60 – 61) jako takovou vůli přijímající jedinečnost Boha, odevzdání se do jeho vůle a vzorné žití s Božími ustanoveními. Základem je tedy uznat, že Bůh je smyslem naší existence. Pět sloupů víry jsou právě jeho vnějšími projevy.

3.7.1 Vyznání víry

Jeden z pilířů byl již zmíněn výše, a to vyznání *šahády* a její následná věrnost. Uznávání jedinečnosti Boha a jeho posla Muhammada.

3.7.2 Modlitba

Modlitba neboli *salát*, je chápána jako důvěrný rozhovor s Bohem, který nesmí být nijak rušen. Má se vykonávat pětkrát denně, a to za úsvitu, v poledne, odpoledne ještě před západem slunce a večer. Jestliže věřící nějakou modlitbu zanedbá, je povinen ji nahradit.

Průběh modlitby má pevnou strukturu, která je složena z přesných slovních formulí a tělesných pozic. V určitých chvílích se modlíci uklánějí, klekají či pokládají tvář k zemi. Modlitbu musí věřící konat zásadně bez obuvi v čistém a náležitém oděvu. U mužů se tím myslí zakrytí všeho mezi pupkem a koleny, ženy musí mít zakryté celé tělo kromě obličeje a rukou od zápěstí (Kropáček, 2006, str. 96 - 103).

O' Callaghan (2012, str. 64 – 65) k druhému sloupu islámu dále uvádí, že postavení *salátu* hned za *šahádou* naznačuje jeho důležitost, která je mu náležitě připisována. Následně uvádí, že před modlitbou musí věřící fyzicky očistit své tělo. Očista musí být rovněž vnitřní - duchovní. Důležitým požadavkem při modlitbě je také být obrácen směrem k Mekce. Modlitební čas má vyhlášovat *muezzin* z vrchu věže stojící u mešity známé jako minaret.⁴

3.7.3 Almužna

Třetí pilíř islámu představuje almužna neboli *zakát*. Jeho význam popisuje Křikavová a spol. (2002, str. 81) zajímavým způsobem. V islámském světě je almužna chápána jako povinná platba za hříšnou touhu vlastnit. Myšlenka, že hmotné statky jsou zdrojem zla a nenávisti, vychází již z judaismu i křesťanství. Almužna je v podstatě vrácení části majetku, který Bůh dovolil muslimům získat.

Tato zákonem nařízená náboženská platba, která je povinná pro všechny, jejichž majetek přesahuje jasně stanovené minimum (Kropáček, 2006, str. 104 - 107).

Robinson (1996, str. 43) uvádí, že odvedená částka byla stanovena jako čtyřicetina ročního příjmu v penězích nebo naturáliích, které muslim má. Příjem z almužny je poté vynaložen ve prospěch chudých, dlužníkům nebo slouží i k propuštění válečných zajatců.

3.7.4 Půst

Půst neboli *saum* je dalším z pěti pilířů. Je považován za jeden z nejnáročnějších islámských obřadů. Jeho největším přínosem je společenská pospolitost bez ohledu na majetkové rozdíly. Tento půst byl zaveden již Muhammadem v měsíci ramadánu (devátý z dvanácti lunárních měsíců muslimského kalendáře, trvá dvacet devět nebo třicet dní). Ramadán je taktéž měsíc, kdy byl Muhammadovi zjeven Korán, ale muslimové tento

⁴ Slovo mešita arabsky znamená místo prostrací, není to tedy na prvním místě stavba, ale rituálně zasvěcený prostor. Současná architektura mešit někdy symbolizuje boží zahradu v nebi. Symbolika minaretu vedle mešity je jasná, a to navádět lid na přímou cestu islámu (Denny, 1999, str. 76 - 77).

měsíc považují za příznivý i z jiných důvodů a snaží se o pozvednutí svého duchovního a mravního života (Denny, 1999, str. 78 – 79).

Půst je povinen dodržovat každý dospělý muslim, duševně a tělesně zdravý, děti jsou k půstu vedeny zhruba od deseti let. Povinnost půstu se nevztahuje na staré lidi, nemocné, těhotné a kojící ženy, rovněž i na ty, kdo konají těžkou fyzickou práci či lidí na cestách. Během postních dnů je každý věřící povinen zdržovat se jídla a pití, kouření, jakékoli rozkoše, až večer je vše dovoleno (Kropáček, 2006, str. 107 - 110).

3.7.5 Pout'

Posledním islámským pilířem je takzvaný *hadždž*, pout' do Mekky. Základem cesty věřících je ta skutečnost, že se musí uskutečnit v Mekce. Tento pilíř stačí vykonat pouze jednou za život, avšak zároveň je to jediný pilíř, který není povinný, jelikož na pout' je potřeba vynaložit určitou část finančních prostředků. *Hadždž* bývá uskutečňována většinou po období velkého půstu, tedy ramadánu. Vědomí, že do Mekky cestuje ve stejnou dobu tisíce poutníků, vytváří mezi muslimy velice silný pocit vzájemné sounáležitosti (O'Callghan, 2012, str. 65).

Hadždž může vykonat jak muž, tak žena, avšak ne žena bez manžela nebo bez mužského příbuzného. Zákaz mají rovněž otroci. Je nutné říci, že do svatých míst islámu Mekky a Medíny nesmí vstoupit žádný nemuslim (Kropáček, 2006, str. 110 - 113).

Věřící si před vstupem do Mekky oblékají bílý šat ze dvou nešitých látek (*ihram*), na nohou smí mít nanejvýš sandály. Ženy se halí *ihramem* celé, včetně hlavy. Po celou dobu je poutníkovi zakázáno stříhat si vlasy, nehty, holit si vousy, vonět se (Křikavová a spol., 2002, str. 91).

Hadždž má, jak uvádí Chajrí (2001, str. 69), několik částí. Tou první je sedminásobné obcházení Ka'by proti pohybu hodinových ručiček, přitom se snaží políbit nebo alespoň dotknout černého kamene stavby, který je umístěn v jednom z rohů budovy. Následuje běh mezi pahorky Safá a Marwa symbolizující opatrnost a naději. Význam běhu je však mnohem hlubší.⁵ Poté se koná výstup na pahorek Arafát, kde poutníci prosí Alláha o odpuštění a vykonají obětování zvířete, jehož symbolika sahá až k Abrahamovi. Obětování je považováno za vyvrcholení pouti, zároveň se ho na „svátek obětování“

⁵ Vše má připomínat pověst o Abrahamovo ženě Hagar, která zoufale hledala vodu pro svého synka (Šajch, 2001, str. 70).

účastní všichni muslimové prostřednictvím slavnostního *salátu* s vlastními obětními zvířaty. Následuje vrácení zpět do Mekky, další obcházení Ka'by a modlitba⁶.

Denny (1999, str. 33 – 40) zmiňuje, že oné obcházení se dochovalo už z dob předislámské Arábie, kdy se provádělo zbožné obcházení kolem hrobek předků. Dále je nutné podotknout, že pouť do Mekky byla praktikována i před Muhammadem, tedy v dobách *hidžázkého* náboženství, ale nejednalo se o pouť v dnešním slova smyslu.

Těchto pět uvedených pilířů tvoří jen základní strukturu muslimské ortopraxe. Dále však existuje několik dalších úkonů, které tvoří islámský způsob života.

3.7.6 Džihád

Formu další služby pro Boha představuje takzvaný *džihád*, některými považován i za šestý pilíř islámu. Jeho definice je poměrně problematická a každý ji chápe jinak. V médiích ji známe jako svatý boj proti zlu a nepřátelům muslimů, většinou tedy Západu. *Džihád* ve skutečnosti znamená úsilí vynaložené v božím řádu čili usilování o to, co se líbí Bohu. Je povinností každého muže, nepostačí-li muslimské vojsko, a jestliže při tomto boji muž padne, je mu zaručeno čestné místo v ráji vždy. Slavné Muhammadovo učení tvrdí, že „velký džihád“ je duchovní zápas každého člověka s vlastní vírou a potřebou kajicnosti, zatímco džihádu jako ozbrojenému konfliktu říká „malé usilování“. I tak je brán *džihád* za jistou formu služby pro Boha podle zvláštních pravidel (Denny, 1999, str. 84).

Křikavová a spol. (2002, str. 129) k tématu *džihád* dodává, že *džihád* ve smyslu šíření víry pro ženu není povinností, kdežto obranný či *džihád* ve smyslu rozvoje revoluce povinností je. Znamená pro ženu boj, úsilí a snažení. Co se týče ozbrojeného *džihádu*, neplatí zde žádný rozdíl mezi pohlavími. Žena při něm plní své poslání muslimky a vlastenky po boku muže.

V dnešní době se však objevuje mnoho zkreslených definic *džihádu* a je důležité rozlišovat je tak, aby nedocházelo k jejich omylnému interpretování.

„Nebudiž žádného donucování v náboženství! A již bylo jasně rozlišeno správné vedení od bloudění! Ten, kdo nevěří v Tághúta a věří v Boha, ten uchopil se rukojeti spolehlivé, jež nikdy se neutrhne. A Bůh je slyšící, vševědoucí.“ (Korán, 2:257/256)

⁶ Kropáček (2006, str. 110 - 113) k tomuto dodává, že v posledních dnech *hadždže* mohou poutníci ještě navštívit Medinu - Město Prorokovo, ale není to povinné.

Ostřanský (2009, str. 48) pojem *džihád* charakterizuje jako bohubilé úsilí klíčového konceptu islámu. Zmiňuje, že má mnoho podob, avšak v západní publicistice má povahu „svaté války“. Existuje takzvaný *džihád* srdce, což je především vnitřní boj jedince, který dotyčný vede se svými nedostatky. Dále takzvaný *džihád* jazyka, to znamená snahu o šíření víry, dalo by se i říci misijní činností. Existuje i *džihád* rukou, pod kterou je možné si představit manuální činnost ve prospěch své obce a konečně *džihád* meče, jehož boj má jasně stanovená pravidla a smí být veden pouze za přesně stanovených okolností.

Křikavová a spol. (2002, str. 98) upozorňuje, že ozbrojenou formu *džihádu* nemá právo vyhlašovat ani světský vladař ani zbožný aktivista. Tuto výsadu měl vždy a pouze nejvyšší náboženský a zákonodárný orgán konkrétního státu, tedy rada duchovních.

3.8 Společensko-právní postavení ženy

V předislámské době neměly ženy práva dočista žádná. Byly považovány za majetek otce nebo manžela. Historická fakta poskytují mnoho děsivých příkladů vztahu k ženám a děvčátkům. Teprve až po nástupu Muhammada a jeho smrti se otázka žen začala nepatrně zlepšovat. Islám přinesl ženám například právo dědit, volební právo, možnost vzdělávat se, pracovat. Aby nedocházelo k přílišnému zobecňování, je důležité si uvědomit, že postavení ženy je nutné rozlišovat jinak v náboženském hodnocení, v rodině i ve veřejném životě. Z pohledu islámské víry je žena jasně rovna s muži. Ať už na základě existence prvního lidského páru Adama a Evy, tak i na základě náboženských povinností - pěti pilířů. Co se týče manželství a rodiny, převládají zde předpisy šarí'ji, někdy však s prvky místního zvykového práva, přičemž šarí'jské právo převládá. V rodinném životě nese vedoucí úlohu muž. Koránské verše 4:22-23 obsahují výčet žen, s nimiž se muž nesmí oženit. Božský Zákon dovoluje mužům být ženatý až se čtyřmi ženami, avšak pouze tehdy, budou-li schopni postarat se spravedlivě o všechny. Byla to právě bitva u Uhudu⁷, kde se prosadil souhlas s polygamií, jelikož v této bitvě padlo mnoho mužů a neměl se tak kdo postarat o vdovy a sirotky. Knotková-Čapková (2008, str. 123) uvádí, že hlavním motivem byla údajně starostlivost.

Müller (1997, str. 133) přiznává, že předpisy vztahů vůči ženám nebyly dodržovány všude a stejně důsledně. Obecně vymezené nadčasové reformy se měnily jinde s větší, jinde s menší přísností. Postoj k ženské otázce není v muslimských zemích ani zdaleka

⁷ Bitva u hory Uhudu se uskutečnila roku 625 n.l. Muhammad byl v této bitvě poražen mekkánským vojskem, ale jeho *umma* nebyla zlomena. (Tabatabá'í, 2016, online)

jednotný. Uvádí, že pojetí vztahu vůči ženám je závislý i na jejich společenském postavení či vzdělání. Dále Müller (1997, str. 135) upozorňuje, že nelze srovnávat situaci žen ve středoasijských muslimských republikách, Indonésii, Sýrii, Egyptě či Turecku. V muslimských zemích postupuje modernizace zcela odlišně.

Povolení ženy fyzicky trestat je muslimskými exegety vysvětlováno jako souhlas s mírným trestem, který může být někdy účinnější v rámci udržení stability rodiny (Knotková-Čapková, 2008, str. 124).

„Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednům z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám). A ctnostné ženy jsou pokorně oddány a stráží skryté kvůli tomu, co Bůh nařídil strážit. A ty, jejichž neposlušnosti se obáváte, varujte a vykažte jim místa na spaní a bijte je! Jestliže vás jsou však poslušny, nevyhledávejte proti nim důvody! A Bůh věru je vznešený, veliký.“ (Korán, 4:38/34)

Na veřejnosti se tedy nadřazenost muže vždy dodržuje, ale za zavřenými dveřmi se někdy vliv ženy projevuje silněji. Záleží na povahách obou partnerů. Velice zásadním faktem je, že postavení ženy ve veřejném životě a její sociální status se velice liší podle místa a místní skupiny. Existuje již několik případů, kde ženy dosáhly vysokých státních funkcí jako například ministryně, premiérky (Bangladéš, Turecko), dokonce i prezidentky (Indonésie). Situace žen se v posledních letech zlepšila třeba v Turecku, Tunisku, Maroku je už také na dobré cestě. Nejhuře jsou na tom ženy a děvčata například v Saudské Arábii, kde probíhá tento proces nejpomaleji (Knotková-Čapková, 2008, str. 121 - 126).

Robinson (1996, str. 222) se k tématu žen vyjadřuje v souvislosti se svobodnějším uplatněním. Uvádí, že moderní muslimské vlády rovnoprávnost žen spíše podporují. Usilují o využití mozků a energie, kterou ženská část populace má. To má za následek, že ženy hrají v rozvoji svých společností stále výraznější roli. Dále však upozorňuje, že rostoucí vliv žen nevede vždy k úplnému odmítnutí islámských hodnot.

„Zajímavé však je, bez ohledu na působení islámu, že ženy nyní hrají ve veřejném životě významnější úlohu než kdykoli dříve. A to je nejpádňější výzva muslimskému způsobu života po téměř 1 400 let.“ (Robinson, 1996, str. 222)

3.9 Islám v každodenním životě

Podle muslimů na celém světě je islám vlastně způsob života, životní síla, která dodává odvalu ve všech oblastech lidského života. Vždy vychází od člověka. Člověk je v islámu brán jako bytost se dvěma vzájemně se doplňujícími přirozenostmi, a to vnější a vnitřní. Vnitřní přirozenost člověka spočívá v duchovní nebo morální přirozenosti a intelektuální, zbylé jsou pak vnější přirozenosti člověka. Pro všechny muslimy je islám zlatou střední cestou, která rozhodně dbá na duchovní a fyzickou čistotu člověka, ukazuje mu správný směr jak v oblasti chování a etiky, tak i stylu oblékání, zdobení či zdravé výživy. Smyslem života je uctívání Alláha jako Stvořitele a poslušnost vůči Jeho zákonům, přičemž právě tato podřízenost je nejlepší obranou míru a pořádku. Na morálku v životech muslimů islám také klade velký důraz, jelikož právě morálka je to, co je nedílnou součástí islámu (Islámská nadace v Praze, 2010, str. 34 - 116).

3.9.1 Duchovní a fyzická čistota

Islám přikládá veliký důraz na čistotu, jedná se o čistotu jak tělesnou, morální, tak rituální. Čistota označována jako *tahára* sice není součástí pěti pilířů, ale tvoří důležitý předpoklad pro vykonání modlitby či *hadždže*. Ve znečištěném stavu není věřícím dovoleno modlit se ani dotýkat se Koránu, taktéž není přípustné v tomto stavu vstupovat do mešity. Každá mešita by měla být vybavena umývárnou, aby si věřící mohli před modlitbou umýt tvář, hlavu, ruce a nohy. Muslim vykonává modlitbu v čistém oděvu bez bot, na čisté půdě, vše s čistou duší a čistým úmyslem, neboť to je právě předpoklad pro vykonání a hlavně platnost modlitby (Kropáček, 2006, str. 64 – 96).

3.9.2 Výživa a stravování

Co se týká výživy a stravování, měl by jí věřící věnovat značnou část pozornosti. Jednak z toho důvodu, aby uchoval své tělo a následně i mysl v čistotě. Je zakázáno jíst maso uhynulých ptáků či usmrcených zvířat jinak než Boží vůlí a dále maso vepřů. Rovněž alkohol a všechny toxické látky společně s hazardními hrami jsou pro muslimy přísně zakázané, neboť to vše kazí morálku a fyzický stav. Korán všechny zakázané věci popisuje jako škodlivé, nečisté a špatné. Faktem zůstává, že islám je v oblasti stravování jasně striktní přesně tak, jako je nekompromisní v oblasti duchovního a fyzického zdraví (Islámská nadace v Praze, 2010, str. 119 - 120).

3.9.3 Odívání a zdobení

Způsob, jakým by se měly oblékat ženy, je dosti sporným tématem. Je nutné připomenout si, že zásady pro oblékání jsou pro různé muslimské oblasti odlišné. Rovněž přesná pravidla pro ženské odívání v Koránu nenajdeme, nicméně jisté zmínky patrné jsou, konkrétně Korán zakazuje vyzývavé oblečení i chování.

„A řekni věřícím ženám, aby cudně klopily zrak a střežily svá pohlaví a nedávaly na odív své ozdoby kromě těch, jež jsou viditelné. A nechť spustí závoje své na ňadra svá. A nechť ukazují své ozdoby jedině svým manželům nebo otcům nebo tchánům nebo synům nebo synům svých manželů nebo bratřím nebo synům svých bratří či sester anebo jejich ženám anebo těm, jimiž vládne jejich pravice, nebo služebníkům, kteří nemají chůlce, anebo chlapcům, kteří nemají pojem o nahotě žen. A nechť nedupou nohama, aby lidé postřehli ozdoby, které skrývají. A konejte všichni pokání před Bohem, ó věřící, snad budete blažení! (Korán, 24:31)

„Proroku, řekni manželkám svým, dcerám svým i věřícím ženám, aby přitahovaly k sobě své závoje! A toto bude nejvhodnější k tomu, aby byly poznány a nebyly uráženy. A Bůh je odpuštějící, slitovný.“ (Korán, 33:59)

Tendenci zahalování se lze hledat již za doby proroka Muhammada, který po svých manželkách požadoval zakrytí tváře kdykoli vyšly na ulici. Toto „nařízení“ nebylo všemi muslimskými ženami akceptováno, ale po smrti proroka bylo postupně přijato a následně se rozšířilo do všech arabských zemí (Sezcher, 2004, online). Negativní vnímání zahalování žen se objevilo s příchodem modernismu a kolonialismu. Bylo značně podporováno misionáři, západními a arabskými feministkami, stejně tak i veřejnými činiteli a intelektuály (Behiery, 2013, online).

Při řešení ženské otázky v islámu je zahalování žen téměř vždy předmětem sporů a Západ ho považuje za utiskování muslimek a upírání jejich práv. Pro každou oblast islámské kultury, rovněž i sociálního postavení, je charakteristická poměrná rozmanitost způsobů zakrývání. Šátek zakrývající vlasy spínaný pod krkem je nazýván *hidžáb*, avšak zakrývá-li i celý obličej, pak je nazýván *niqáb*. Podle Kropáčka (2013, str. 153) může *burka* znamenat zakrytí spodní části obličeje, ale například v Afghánistánu se jedná o úplné zahalení těla s malou mřížkou přes oči. Nejednotný názor na oblékání nebo

zahalování panuje v muslimských zemích již dlouho. Podle konzervativní skupiny chodí žena zahalená kvůli své důstojnosti. V Turecku či Tunisku se způsob odívání žen od názorů konzervativní skupiny patřičně liší, jelikož je možné potkat tam ženy i s odhalenými rameny (Kropáček, 2013, str. 153 - 154).

I přestože by se některé dívky oblékaly rády podle „západního vzoru“, stále se ohlížejí na okolí, které by je jinak odsoudilo a bývaly by byly považovány za necudné a nenašly by si partnera. Na tradici je v islámských zemích kladen nesmírný důraz a okolí je nemilosrdné. Frouzová (2005, str. 19) uvádí příklad své muslimské známé z Íránu, která se jí svěřila, že pod *čádorem* v klidu nosí džíny.

Podle Chajrího (2001, str. 214 – 215) nosí ženy *hidžáb*, aby zabránily přitažlivosti mezi muži, kteří nemají v úmyslu stát se životními partnery. Rovněž rozlišuje pojem vnitřní *hidžáb*, který se taktéž týká skromnosti. Žena by si měla uvědomit, že by neměla zbytečně vyvolávat zájem opačného pohlaví. Pokud je totiž vnější *hidžáb* doprovázen vnitřím *hidžábem*, pak je jeho smysl naplněn. V arabštině samotné slovo *hidžáb* znamená „zakrýt“. Podobnou myšlenku uvedli i Makki a Amatullah, (2015, online) kteří mimo jiné tvrdí, že *hidžáb* má pro muslimky daleko větší význam než jen šátek a část oděvu, který nosí, aby zakryly své vlasy.

Avšak Müller (1997, str. 133 – 314) k tématu zahalování tvrdí, že není předmětem zcela islámským. Tato otázka se objevila už před čtyřmi tisíci lety v asyrském textu. Zahalování žen bylo dokladem vznešených mravů a nošení závoje bylo obvyklé po celém Středomoří. I Apoštol Pavel a řada dalších doporučovali křesťankám zahalovat si hlavu.

Tureček (2007, str. 95) tvrdí, že ještě v 90. letech prováděla íránská policie náhodné kontroly v ulicích města, při kterých zatýkaly ty ženy a dívky, kterým vyčuhovaly vlasy. Mravnostní policie existuje dodnes, ale teď už není tolik důsledná. Rozpuštěné, nezakryté vlasy totiž v mužích vzbuzují touhu a vášeň (Knotková-Čapková, 2008, str. 129).

Šátek na hlavě má představovat jiný důvod než znamení moci. Stejnou myšlenku vyznává i Hemaýna (2012, str. 283 - 284), který uvádí, že ženské vlasy jsou jedny z nejatraktivnějších faktorů krásy. Proto islám vyzývá, aby si ženy vlasy před cizími osobami zakrývaly, aby tak snížily svou přitažlivost a zachovaly si důstojnost. Jistou degradaci vidí islám i v médiích, kde jsou ženy stále více zneužívány jako prostý objekt.

3.9.4 Manželství a rodinný život

Manželství je v islámu považováno za bohabojný čin, a tedy vážný svazek, pro který jsou přijata jistá opatření. Muslimové kladou na rodinu veliký důraz, jak už to bylo v dobách předislámských. Podle jednoho z Prorokova výroku obsáhne každý muslim již poloviny islámu v tom případě, ožení-li se. Manželský svazek je tak považován jako islámská povinnost. Uzavřením manželství vznikají pro obě strany, muže a ženu, určité role. Pro manžela je důležité chovat se podle morálních zásad jako být laskavý, čestný, trpělivý (Islámská nadace v Praze, 2010, str. 125 - 126). Korán sám vybízí muže, aby se ke svým ženám chovali vždy s úctou. Rovněž prorok hlásal tuto samou myšlenku (Hemaya, 2012, str. 274).

„Vy, kteří věříte! Není vám dovoleno získávat ženy jako dědictví proti vůli jejich; neutiskujte je jen proto, abyste si mohli odnést část toho, co jste jim dříve darovali, leda že by se dopustily zjevné hanebnosti. A zacházejte s nimi podle zvyklostí uznaných! Pokud k nim cítíte odpor, je možné, že cítíte odpor k něčemu, do čeho Bůh vložil velké dobro.“ (Korán, 4:23/19)

Role manželky je o stupeň nižší a tento stupeň vědci spojují s jistou pasáží v Koránu, která zní:

„Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jedném z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (...)“ (Korán, 4:38/34)

Křikavová a spol. (2002, str. 140) definuje manželství jako dohodu, po jejímž uzavření přestane být žena pro muže „fyzicky zapovězenou“. I v současné době se stále jedná o dohodu rodičů obou partnerů. Otázka citových vazeb se bohužel nebere tolik v úvahu. Dále Křikavová a spol. (2002, str. 143) uvádí, že šarí'ja nestanovuje nejnižší věkovou hranici pro uzavření sňatku. S výjimkou konzervativních monarchií na Arabském poloostrově se ve většině muslimských zemích pohybuje věková hranice kolem šestnácti let. Ne vždy se nevěsty týká otázka výběru jejího budoucího partnera. Její souhlas k sňatku je vyjádřen pouhým mlčením či její přítomností na svatebním obřadu. Společně se svatebním aktem jsou spjaté i mnohé lidové zvyky, které se v některých oblastech striktně dodržují.

Jedním z práv manželky, a tedy povinností manžela, je plné její zaopatření, které musí být provedeno bez výčitek, radostně a laskavě, v případě polygamie i spravedlivě. Obsahem zaopatření je myšleno právo na bydlení, odění, výživu a celkově dobré živobytí čili stabilita manželství. Muž by neměl svoji ženu vystavovat psychické bolesti a zármutku. Nesmí být vystavena pocitům nedůvěry ani nejistoty. V opačném případě má žena právo z uvolnění z manželského svazku a hledat tak cestu k novému a lepšímu životu. Co se týče povinností manželky vůči manželovi, základem všeho je co nejvíce přispívat k úspěchu a blaženosti manželství. Žena musí být věrná a čestná, nesmí svého muže zraňovat a urážet. Pokud má žena přístup k manželově majetku, bez jeho svolení s ním nesmí nijak nakládat (Islámská nadace v Praze, 2010, str. 125 - 126).

Tradiční pojetí rodiny v islámu je striktně patriarchální. Další povinností ženy je přivést manželovi na svět potomka, aby tak mohla pečovat o domácí zázemí manžela a dětí. Podle Kropáčka (2013, str. 151) mají rodiče skutečně větší radost z narození chlapce než děvčátka, avšak existují i výjimky, ale současná situace je rozhodně lepší než ta, jež panovala v předislámské Arábii.

V souvislosti s tím Křikavová a spol. (2002, str. 148) uvádí, že pracovní síla a finanční potenciál ženských potomků je předem odepsán. Stále nejsou zdaleka tak ceněny, zvláště, je-li jich v rodině několik. Porodí-li však žena chlapce, je jí úcta a klid do konce života téměř zaručena. Je obecně známo, že Prorok měl děti rád a dbal na jejich obecné blaho. Podle dalšího jeho výroku hraje hlavní roli na formování dětské osobnosti právě výchova rodičů. Tak jako jsou manželé svázáni v manželství jistými povinnostmi, je i vztah rodičů a dětí vzájemný. Rodiče jsou povinni vcítit se do problémů svých dětí, rovněž mají být trpěliví a vděční, mají se modlit za jejich duše. Děti jsou vůči rodičům povinni neustále prokazovat úctu, jelikož rodiče od nich očekávají poslušnost. Děti jsou také zodpovědné za poskytování podpory a výživy svých rodičů. V tomto případě je pomoc dětí jejich absolutní náboženskou povinností.

„Ráj leží matkám u nohou.“ Tento výrok proroka nabádajícího k úctě matek, můžeme najít v jednom z *hadísů*. Role matek v rodině je velmi silně znát (Tureček, 2007, str. 125). Ženám jako matkám se má dostávat veliké úcty a lásky. Jawad (1998, online) k tomuto dodává, že neuposlechnutí rodičů, zejména matky, je jedním z největších hříchů.

3.9.5 Polygamie

Podle Chajriho (2001, str. 215) v islámském světě existuje pouze omezený typ polygamie. Ne všude se setkáme s jejím přijetím. Muž může být ženatý pouze se čtyřmi ženami za předpokladu, že dokáže být spravedlivý ke každé z nich ve všech oblastech života, jak už bylo zmíněno. Polygamie byla v raném středověku běžnou věcí a islám ji na základě Koránského verše uzákonil.

„Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům..., berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři a čtyři, avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládnou pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení.“ (Korán, 4:3)

I přestože se od polygamie již odstupuje, je možné se s ní stále setkat v některých konzervativních islámských zemích, jako je například Saudská Arábie, Kuvajt či Spojené arabské emiráty, kde je na středověké rodinné právo šarí'ja kladen patřičný důraz. Avšak soudobí reformisté zastávají názor, že je zcela vyloučené, aby muž zajistil všem ženám úplnou rovnost v materiálním i citovém smyslu (Křikavová a spol., 2002, str. 144 - 146).

Jisté je to, že v moderních islámských společnostech je mnohoženství chápáno jako nepřirozené a jako pozůstatek předislámské doby. Jak už bylo zmíněno výše, v Turecku a Tunisku je oficiálně zakázáno a například v Sýrii k němu dochází jen ve výjimečných případech. Další země, kde není uzákoněno mnohoženství u státních zaměstnanců, do něhož jsou začleněni i důstojníci armády a bezpečnosti, je Egypt, zmíněná Sýrie a Irák. Polygamie je očima Západu chápána jako nepřipustná, jako ta, co zraňuje ženské cty a důstojnost. Islámští fundamentalisté argumentují tím, že tato zásada je alespoň legální vyřešení citových problémů na rozdíl od „západní“ tajné nevěry, která snižuje ženskou důstojnost spíše (Křikavová a spol., 2002, str. 145 - 146).

Na základě údajů sčítání lidu v Sýrii z roku 1970 bylo zjištěno, že 3,7 % mužů žije v polygammím manželství. Většina z nich má dvě manželky, a to přibližně 3,3 % mužů. Vzácně tři manželky 0,2 % a výjimečně čtyři má 0,002% mužů. Manželky představují pro většinu mužů vysoké náklady, a tak se polygamie stala do jisté míry záležitostí pouze bohatých a sociálně zabezpečených muslimů (Nicolau, 2014, online).

3.9.6 Rozvod

Jak už bylo řečeno, islám rozvod dovoluje, ale káže, aby mu bylo zabráněno všemi způsoby. Podle Koránu je rozvod v očích Boha nedobrým činem, který zatěžuje svědomí člověka, avšak stane-li se tak, je povinností každého muže zahrnout svou ženu laskavostí a chovat se důstojně (O'Callaghan, 2012, str. 69).

„Ubytujte ženy své po rozvodu tam, kde sami bydlíte, podle možností svých. Nečinite jim žádnou újmu s úmyslem je utiskovat. Jsou-li těhotné, přispívejte jim, pokud neporodí! A jestliže kojí pro vás dítě vaše, dávejte jim jejich odměnu a dohodněte se vzájemně podle zvyklosti uznané, však narazíte-li na obtíž, dejte je kojit ženě jiné!“ (Korán, 65:6)

Muslimové berou na vědomí, že veškeré právní příručky poukazují na známý *hadís*, podle něhož Prorok řekl, že jedna z věcí, které nenávidí a nejvíce se mu oškliví, je rozvod (Křikavová a spol., 2002, str. 144).

„A rozvedené ženy, nechť samy čekají po tři periody a není jim dovoleno zatajovat to, co Bůh stvořil v lůnech jejich, věří-li v Boha a v den soudný. A je spravedlivější, jestliže manželé jejich si je vezmou nazpět v tomto stavu, pokud si přejí usmíření. A ony mají pro sebe stejné právo jako oni podle zvyklosti, nicméně muži jsou o stupeň výše – a Bůh je mocný, moudrý.“ (Korán, 2: 228)

Z mužovy strany je rozvod vcelku jednoduchou záležitostí, jelikož stačí třikrát vyslovit zapuzující formulaci „rozvádím se s tebou“. Po prvních dvou prohlášeních následuje čekací doba, aby se zjistilo, zda není žena těhotná (Lunde, 2002, str. 38). Samozřejmě, že na rozvod má právo i muslimka. Důvodem může být špatné a zlé zacházení ze strany jejího manžela, dlouhá nezdůvodněná nepřítomnost manžela či jeho impotence. O rozvod však musí žena požádat místního soudce, který situaci v manželství prověří a poté rozhodne. Manželka právo na zapuzovací formuli nemá. Žena z manželství odchází s veškerým majetkem, které po dobu manželství od svého muže dostala, popřípadě má nárok i na vyplacení, pokud je tak uvedeno v manželské smlouvě. Křikavová a spol. (2002, str. 147) v souvislosti s tím uvádí zajímavou informaci, a to, že například v Turecku a v Tunisku může žena požádat o rozvod i bez udání důvodu. V Egyptě jsou to již tři zmíněné důvody a navíc, po rozvodu žena ještě rok pobírá od muže výživné podle počtu

děti a určitou finanční úhradu po dobu dvou let. Bohužel neochota manžela vyplatit ženu z manželství je v islámských zemích velice častým jevem a podle studií je zákon k mužům velice shovívavý (Křikavová a spol., 2002, str. 146- 148).

Podle islámského práva děti připadnou po rozvodu většinou mužům, respektive chlapci jsou s matkou do svých sedmi až devíti let a dívky do puberty, dalo by se říci do jejich patnácti let. Tím se zdůrazňuje význam otcovství. Vytváří se tím situace, která je pro ženy jak materiálně, tak psychicky zničující. Společenský důraz je kladen pouze na reprodukční role a syny, kteří se o matku s blízcím se stářím postarají. Nicméně existují i výjimky, kdy děti mohou po rozvodu zůstat s matkou (Baden, 1992, online).

V roce 2000 došlo k velice překvapivému výsledku, podle něhož v Íránu tou dobou meziroční nárůst počtu rozvodů dosahoval 20 %. Podle studie podaly žádost o rozvod v 39, 5 % žádostí ženy a 35 % muži, ve 25 % přišli s žádostí oba manželé. V Saudské Arábii organizují i kurzy o manželství, aby byly dívky na všechny nároky rodinného života připraveny a nedocházelo k rozvodům tak hojně (Tureček, 2007, str. 114).

3.9.7 Vzdělávání a zaměstnání

V souvislosti v boji o rovnocenné postavení ženy ve společnosti zaměřily dívky své protesty i na oblast vzdělávání. I Knotková-Čapková (2008, str. 130) zmiňuje, že relativizace genderových stereotypů zatím asi nejvýrazněji postupuje v oblasti vzdělávání. V šedesátých letech tvořily dívky v základních školách v arabských zemích, severní Africe a Blízkém východě pouze 27, 9 %, o patnáct let později tvořily již podíl 46 %, zvýšila se tedy gramotnost mezi dívkami. Například v Bahrajnu v sedmdesátých letech neumělo číst ani psát 76 % dívek, dnes je to pouhých 5 %. V Saudské Arábii se prosadilo vzdělávání dívek a žen zásluhou jedné z manželek krále Fajsala. Velice pozitivní informací je skutečnost, že počet dívek na univerzitách v Íránu tvoří 64 % (Frouzová, 2005, str. 20 - 24).

S tímto se shoduje i Knotková-Čapková (2008, str. 130), která ve své publikaci uvádí, že počet vysokoškoláček převýšil studující mužské jedince již v devadesátých letech. Dále Frouzová (2005, str. 20 – 24) uvádí, že ve Spojených arabských emirátech, Kuvajtu i Bahrajnu studuje také více dívek než chlapců, což je velice překvapivé. Tomuto procesu napomohly z části tamní vlády, které začaly stavět školy i v odlehlých oblastech, avšak nejvíce tomu zřejmě napomohly feministické organizace, kterých je v islámských zemích značný počet.

Proces vzdělání následně dívkám otevřel dveře do pracovní sféry. Uvádí se, že dnes chodí mladé muslimky do zaměstnání mnohem častěji než jejich matky či tety. Pracovní trh jim nabízí pozice úřednic, učitelek, prodavaček, v nejlepším případě i političek či policistek. Stále ovšem existují oblasti, kde všechny dívky nemají přístup ke vzdělání. Je dokázáno, že v případě velké rodiny posílají rodiče do školy spíše chlapce, a to z důvodu, že zahraniční stipendium dostávají snáze než dívky. V případě konzervativních rodin mají dívky zákaz studovat na některé ze západních škol ze strachu, aby se tam nezkazily a nepoškodily rodinnou čest, na které si otcové hodně zakládají. Předsudky společnosti zažívají ženy ale i v zaměstnání. V očích okolí pak muž vypadá jako neschopný uživit a postarat se o svou rodinu. Z toho důvodu může své manželce práci i zakázat a vysoké vzdělání je poté ženě k ničemu. Faktem zůstává, že ženě je zkrátka přidělena role matky vychovatelky, pečovatelky o rodinu a domácnost. Ve většině případů pracuje pouze muž, má také poslední slovo a jeho žena je na něho tak ekonomicky úplně odkázána (Frouzová, 2005, str. 20 - 24).

3.10 Emancipace

V islámském světě již není nic výjimečného, že ženská otázka vstoupila do popředí ideologického boje různých politicko-společenských proudů. Koncept a směr emancipace žen je často spojován s politickým radikalismem či národními revolucemi (Křikavová a spol., 2002, str. 117 – 152).

Křikavová a spol. (2002, str. 122) uvádí, že mezi doposud nejradikálnější pokus o emancipaci žen patří reformy turecké revoluce z dvacátých a třicátých let 20. století. Tato revoluce se k ženské otázce v souvislosti s islámem postavila velice rázně. Islám měl být vykázán jak z politického, tak veřejného života. V roce 1926 byla šaría prohlášena za neplatnou a byla nahrazena občanským zákoníkem podle švýcarského vzoru. V souvislosti s tím žena dostala právo svobodně se zapojit do společenského života, pracovat a vzdělávat se. Také bylo povoleno odložit *čadir*, pokrývku obličeje. Rovněž se zakázalo mnohoženství, svazky s konkubínami a islámský způsob rozvodu. Tyto radikální reformy se však dotkly pouze majetných a středních vrstev, ale postavení žen z chudiny, zejména vesnic, se nezměnilo. Procesu modernizace Turecka značně pomohla série smluv na počátku šedesátých let se SRN, Rakouskem a několika dalšími zeměmi. Ty zaručily přijetí tisíce tureckých rodin, takzvaných „gastarbeiterů“, na své území. V novém prostředí

se Turci dostali do jiných poměrů, jež měly za následek urychlení procesu emancipace žen, když se vrátili do své rodné země.

Dalším pokusem o emancipaci žen uvádí Křikavová a spol. (2002, str. 124) reformy v Tunisku. Jejich zásah do státoprávního uspořádání byl v porovnání s Tureckem mnohem mírnější, jednalo se o opatrné reformy. Ženská otázka získala v Tunisku v průběhu šedesátých let podobu kampaně v rámci osvětového hnutí. Bohužel ani v Tunisku se však proces emancipace neuskutečňuje v plném rozsahu a ani tak důsledně jako v již zmíněném Turecku.

Lienau (2011, blistry.cz) v souvislosti s revolucemi v Tunisku píše, že feministky se však do dění zapojovaly velmi hlasitě a viditelně. Dostaly se do televize, novin, zasahovaly do diskuzí. Organizace na podporu žen pracovaly před vypuknutím revolucí spíše neviditelně, jelikož jejich sociální viditelnost panující moc blokovala.

Další zemí, kde ženská otázka vyvstala na povrch, byl Egypt. V březnovém povstání roku 1919 si ženy demonstrativně strhávaly *hidžáb* (Křikavová a spol., 2002, str. 126). Avšak co se týče kvality života žen v Egyptě, bylo zjištěno, že právě Egypt je tou zemí, kde se ženám žije hůře. Největším problémem je sexuální obtěžování, násilí a celkově zacházení se ženami v rodinách. Macháček a Hromádka (2013, rozhlas.cz) uvádějí, že se tato situace v posledních letech stává stále více běžnou záležitostí. Lze usoudit, že revoluce postavení žen nezlepšila, dalo by se říci, že ho spíše zhoršila. Na vině je také velmi konzervativní společnost, která lpí na svých tradicích a hodnotách muslimského života.

Spontánním demonstracím se nevyhnulo ani Alžírsko. Jako příklad uvádí Křikavová a spol. (2002, str. 117) počátek roku 1982. Příčinou byl návrh zákona, který požadoval návrat zpět k zásadám vycházejícím z islámského rodinného práva. To mělo za následek dramatické rozdělení alžírské společnosti na modernisty a tradicionalisty.

Podle zjištěné studie z roku 2012 jordánské ženy dosáhly znatelného pokroku, pokud jde o účast ve veřejném životě a aktivní účasti v politickém životě. Kromě toho ženská hnutí a organizace, které se zabývají ženskými právy, dosáhly velkého úspěchu, kdy se znění několika zákonů a předpisů, které se týkají tradic dané země, pozměnilo ve prospěch žen. Tyto organizace mají důležitou roli, a to neustále podporovat ženy a jejich status v sociálním, ekonomickém a politickém životě. Ženská populace v Jordánsku však nadále požaduje zlepšení právního systému, aby tak bylo docíleno maximální spravedlnosti a rovnosti. Celkem zásadní změnou je účast žen v justici. Do roku

1996, kdy byla jmenována první soudkyně, neměly šanci pracovat v soudním systému. Od té doby došlo k výraznému nárůstu počtu soudkyň. Celá tato záležitost se v Jordánsku stala velice diskutabilní a přijímání této skutečnosti nebylo společností pozitivně přijímáno už jenom proto, že stereotypní názory, že ženy jsou více emocionálně založeny a nedokáží tak na věci hledět objektivně, se v jordánské společnosti stále vyskytují. Účast žen v soudnictví vzrostla v důsledku dvou faktorů. Jednak kvůli vyššímu dosaženému vzdělání žen, a jednak tendenci organizací zvýšit ženskou účast v hospodářském a veřejném životě (Al-Advan, 2012, online).

Křikavová a spol. (2002, str. 126 - 149) upozorňuje, že i přestože se některé další arabské země zapojily do procesu modernizace, míra úspěchu závisela na sociálně-kulturní atmosféře dané oblasti. Z obecného hlediska lze tvrdit, že zatímco pohled na rodinnou čest je v chudých vesnických částech stále silně konzervativní, městské obyvatelstvo se postupně zbavuje klasického pojetí rodiny. U městských rodin se žebříček hodnot podstatně mění. Je zde patrný určitý prostor pro uplatnění představ každé ženy. Nadále uvádí, že se vytrácí i komplex z nepřítomnosti syna.

4 Analytická část

Cílem analytické části je zjistit, jak muslimské ženy, konkrétně konvertující ženy žijící v České republice, vnímají svoji identitu a jak pohlížejí na postavení žen žijících v muslimském prostředí. Jaká je jejich role jako žen ve společnosti a v rodině. Dále bude zodpovězeno, zda omezuje postavení ženy islám nebo tradice, neboť v muslimském světě je na tradice kladen velký důraz. Nutno říci, že tyto oba dva pojmy se dosti často zaměňují a v souvislosti spolu špatně chápou. Tím zároveň odpovíme na to, jak konvertitky vnímají a pohlížejí na kolující předsudky západní společnosti na postavení žen v islámu. Polostrukturované rozhovory budou interpretovány a rozebrány. Po vyhodnocení výsledků polostrukturovaných rozhovorů bude zodpovězeno na hlavní výzkumnou otázku, a to na:

„Jak vnímá identitu a postavení ženy v muslimském prostředí muslimka žijící v českém prostředí?“

Celkově se polostrukturovaných rozhovorů zúčastnilo deset informátorek, konvertujících žen, které se v České republice narodily nebo zde dlouhou dobu žijí. Věk informátorek, který se pohyboval od 17 do 45 let, napomohl k porovnání postojů různých věkových kategorií. Podrobnější informace o informátorkách lze najít v tabulce č. 1: Identifikační údaje (str. 12). V analytické části práce jsou za jednotlivými informátorkami uvedeny hlavní identifikační údaje, a to: věk, jak dlouho jsou muslimkami a jejich zaměstnání. To vše k umožnění lepší orientace v textu samotném.

4.1 Konvertování

Většina informátorek pochází ze silně ateistických rodin, ale postoj vůči Bohu, ve kterém byly vychovávány, na ně neměl žádný vliv. Rovněž z převážné většiny ateistická společnost na ně také nijak nepůsobila. Samy z vlastní svobodné vůle se rozhodly ke konvertování. Jako důvod uvedly například to, že chtěly někam patřit, k nějaké skupině, se kterou se snadno identifikují. Islámská víra jim připadala lepší než křesťanská a viděly v ní větší a hlubší smysl (informátorka č. 10, 21 let, 4 roky muslimkou, studentka). Při studiu přicházela informátorka č. 1 (45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě) s muslimy do kontaktu velice často. Na vysoké škole studovala obor Bengálština, kde součástí výuky byla rovněž i nauka o islámu. Dále si uvědomila, že k porozumění

dějin umění, o které se také zajímala, je nezbytně nutná znalost náboženství, proto se o duchovno začala zajímat hlouběji. Přijmout muslimské vyznání znamenalo pro většinu informátorek najít smysl života a správnou cestu života. Tento důvod byl informátorkami nejčastěji uváděn. Zprvu zkoumaly všechna náboženství a srovnávaly je. Postupně došly k názoru, že islám je právě ta víra, ve které naleznou to, co hledají.

„Byla to taková souhra okolností, kdy jsem byla asi ve věku, kdy člověk nějakým způsobem hledá svoji vnitřní identitu nebo se jí snaží upevnit. A zaprvé to vlastně bylo řekněme v době po Sametové revoluci, kdy poprvé docházelo ke změně režimu, nálad ve společnosti atd. Nějakým způsobem, myslím si, že na každýho člověka, který je nějak vnímavý, tak se to odráží, přemýšlí prostě o běhu světa a prostě o událostech.“ (Informátorka č. 3, 42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka)

„Zajímala jsem se o různá náboženství, ještě na střední škole vlastně, to tak nějak začal můj zájem. Hledala jsem nějaký, jakože vyšší smysl života a postupně jsem se dostala až k islámu a zjistila jsem, že islám mi vyhovuje nejvíc z těch náboženství.“ (Informátorka č. 6, 42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice a překladatelka)

„To bylo spíš takové jakoby hledání ty pravdy a tím, jak jsem vlastně našla islám, tak během hledání se mi potvrdilo, že to je to, co hledám, ty otázky o smyslu života, proč sme tady, a tak. Spíš o tom smyslu života a nalezení ho v tom islámu.“ (Informátorka č. 7, 38 let, 18 let muslimkou, účetní)

Výjimkou v důvodu konvertování k islámu byla informátorka č. 8 (30 let, 12 let muslimkou, asistentka), která hledala spíše soubor hodnot, se kterými by se ztotožnila.

„No, já jsem to měla tak, že jsem taky hledala jakoby tu správnou cestu. Protože moje rodina byla katolická nebo respektive je katolická a já jsem v katolickém vyznání spatřovala určitý chyby nebo určitou nelogiku a nikdy jsem s tím nebyla spokojená a pak jsem se vlastně začala zajímat o jiná náboženství, dokonce o judaismus, buddhismus, a tak, a pak jsem teda našla ten islám, no a zjistila jsem, že to je přesně ta cesta, kterou bych se chtěla vydat, a tak jsem konvertovala.“ (Informátorka č. 8, 30 let, 12 let muslimkou, asistentka)

Pouze v jednom případě bylo uvedeno, že islámskou víru informátorka č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka) z části přijala kvůli svému, v té době, budoucímu manželovi. Její muž pochází z Bosny a Hercegoviny⁸ čili z evropského prostředí, a tak se jeho životní hodnoty, které zastává, s těmi jejími výrazně neliší. Avšak co se týče praktického způsobu života, ten je obohacen islámem do velké míry.

„(...) kdy jsem se seznámila se svým budoucím manželem a s jeho příbuznými a známými, což byli muslimové, kteří sem přišli vlastně za doby jugoslávské krize, respektive války v bývalé Jugoslávii. Souhra těchto okolností mě přivedla vlastně k lidem, kteří byli vyznavači islámu, praktikovali islám, možná z dnešního pohledu, pro mě to byla přijatelnější forma islámu, protože islám jako takový je hodně propojený do života člověka, a protože to byli Evropané, tak spoustu těch hodnot měli shodných jako máme my, a ve kterých sem vyrostla, ale na druhou stranu ten jejich způsob života byl zcela prakticky obohacen islámem a to mě jako velice přitahovalo a to bylo období, kdy jsem se rozhodla, že konvertuju k islámu.“ (Informátorka č. 3, 42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka)

4.2 Role ženy a muže v rodině a výchova dětí

Rozdělení rolí ženy a muže v muslimské rodině funguje klasicky tak, jak je v západní společnosti nastaveno. Žena je ta, která se stará o domácnost, zajišťuje tak harmonickou náladu a stará se o děti, snaží se je správně vychovat. To vše ale neznamená, že nechodí do práce, jako je tomu v některých případech v muslimských zemích. Dalo by se říci, že v tomto směru má evropské prostředí dominantní vliv na chod většiny muslimských rodin i co se týče počtu dětí. Většina informátorek má dvě až tři děti.

„Já vedu asi tu hlavní roli, já rozhoduji a je to z toho důvodu, že jsme takhle domluveni. Že můj manžel má svoji práci (...) a co se týče domácnosti, ta je moje a tam já rozhoduji.“ (Informátorka č. 9, 40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce)

⁸ Poslední sčítání obyvatel z roku 2013 ukázalo, že se v Bosně a Hercegovině hlásí k islámské víře až 48 % obyvatel (Kokaisl, 2014, str. 378).

Muž je ten, který zajišťuje svou rodinu finančně, v podstatě je jeho povinností chodit do práce. Dále by ale měl přispívat k výchově svých dětí. Klasická role v rodině muže znamená, že je hlavou rodiny, jeho poslední slovo je rozhodující.

„Tak myslím si, že manžel je taková ta hlava rodiny, pokud je nějaké zásadní rozhodnutí, které se týká rodiny, tak je jakoby ten hlavní, kdo rozhodne, ale vždycky se snažíme dohodnout vzájemně, takže je to na vzájemné dohodě, ale to hlavní slovo má teda nakonec většinou manžel, ale není to zase úplně vždycky. Moje role je teda v podstatě starost o domácnost, abych řekla, o děti, ale ta výchova je společná.“ (Informátorka č. 6, 42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice a překladatelka)

Z polostrukturovaných rozhovorů vyplynulo, že ve většině případů dochází k vzájemnému respektování názorů obou partnerů a následnému kompromisu. Co se týče finančního pohledu, žena by měla být v muslimské rodině ve výhodném postavení. Manželčina role je v tomto směru naprosto odlišná od té evropské. Výplata, kterou si v práci vydělá, patří jenom jí, sama si rozhodne, jak s ní naloží. Její povinností není přispívat manželovi na chod domácnosti a rodiny.

„Základní princip v islámu je, že muž a žena jsou si rovni, ale jsou rozdílní a z toho vyplývá jejich role v rodině a ve společnosti. Takže samozřejmě, že někdy jsme s manželem naráželi na určité rozpory nebo rozdíly. V některých věcech jsem se musela i přizpůsobit trošičku, i když jsem to nebrala jako nějaký velký ústupek, ale myslím si, že to je to něco, co mě v tom globálu v tom islámu přitahovalo. Že jakoby každý má vymezený své role. Ten muž je ten, co má tu rodinu nějakým způsobem zaštiťovat, starat se o ni, chránit. A ta žena zase má tu úlohu pečovat o tu rodinu vnitřně, o výchovu dětí, prostě klid v rámci toho rodinného krbu, jak se říká, ale to neznámá, že nemůže pracovat. Nebo když pracuje, a to je zase úžasnej prvek v islámu, že když žena pracuje, tak její výdělek patří jenom jí a je jenom na ni, jak s ním naloží. Jestli částečně přispěje do rodinného rozpočtu, to je její dobrá vůle, ona nemusí. Samozřejmě v dnešní společnosti, v rámci těch rodin to funguje tak, že žena přispěje, ale ten muž nemá právo od ní žádat, aby financovala chod rodiny. To jsou všechno takový zajímavý prvky, který mi vyhovují.“ (Informátorka č. 3, 42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka)

Výchova dětí je v určité míře mezi matkou a otcem vyrovnaná. Všechny informátorky, které mají potomky, uvedly, že jim jejich manželé s výchovou dětí pomáhají. Otec je podle informátorky č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka) ten, který jde svým dětem příkladem, jeho role je převážně příkladová. Děti vidí, že se o svou rodinu řádně stará. Jeho mužský pohled na věci je potřebný. Mimo jiné určité hodnoty, základní humánní hodnoty, vidí jako univerzální v každé společnosti.

Rozdíl od způsobu vychovávání, jakým byly informátorky vychovány se od toho jejich způsobu a postoji k vychovávání svých dětí liší především a nejvýrazněji v náboženském směru. Informátorkám samotným náboženská nauka ve školách chyběla. Ony samy ve většině případů přiznaly, že nebyly svými rodiči nikdy vedené k víře. To se nyní snaží napravit a ukázat tak svým dětem nový rozměr života. Důraz kladou na to, aby jim ukázaly, jaký způsob života žijí a jak se zapojují do společnosti. Dále informátorka č. 7 (38 let, 18 let muslimkou, účetní) uvedla, že mají se svým manželem rozdělené starání se o děti rovným dílem. Manžel své děti například vzdělává v islámu, vysvětluje jim pasáže v Koránu a učí arabsky.

„Myslím si, že se dělíme víceméně o všechno, o co se dá dělit. (...) Samozřejmě, že manžel toho má daleko víc, daleko častěji pracovně cestuje do ciziny, cestuje po celé republice na jednání, a takže samozřejmě se to kompenzuje, že někdo se musí starat o tu rodinu víc, někdo míň někdo se musí starat o tu finanční stránku, ale máme to v podstatě rozdělené na poloviny.“ (Informátorka č. 1, 45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě)

4.3 Postavení ženy

Islám vychází z Koránu. Postavení ženy v islámu a Koránu spolu souvisí čili zde by neměl být rozdíl, alespoň teoreticky. Ovšem praxe někdy bývá odlišná. Celkově postavení ženy v Koránu není rozhodně špatné. Na tom se shodla většina oslovených informátorek. Podle informátorky č. 1 (45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě) je postavení ženy teoreticky dobré, jelikož jí Korán dává určitou hodnotu. Žena a muž nejsou stejní, jejich role jsou odlišné, a aby vše fungovalo, musí se navzájem doplňovat. Rovněž tak podle informátorky č. 2 (40 let, 22 let muslimkou, překladatelka), která tvrdí, že obě pohlaví si jsou naprosto rovnocenné, jen práva a povinnosti se liší. Také je potřebné zmínit

názor informátorky č. 8 (30 let, 12 let muslimkou, asistentka), který zní, že před Bohem jsou si všichni rovni. Každé provedené skutky, ať už ty špatné, tak ty dobré, jsou hodnocené stejně. Nikomu není upíráno ničeho kvůli jeho pohlaví. Podle informátorky č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka) by měl Korán sloužit určitým návodem, jak by měla společnost vypadat, pokud se neinterpretuje špatně. V souvislosti s tím zmiňuje, že žena v mnoha muslimských společnostech nemá takové postavení, jaké by podle Koránu měla mít. Žena je na svém manželovi závislá a prostor pro manévr s rodinou má velice omezený. Podobný názor zazněl i u informátorky č. 5 (17 let, 17 let muslimkou, studentka), která přiznává, že postavení žen je dobré, ale dochází k jeho porušování. Celkově oslovené informátorky neviděly v postavení žen až tak veliký problém.

„Tak já si myslím, že Korán a vlastně jak tomu doopravdy v islámu je, spolu souvisí. Tak teď jenom možná ta praktická část. Jelikož my jsme opravdu vlastně časově vzdáleni od toho, od té doby vlastně, kdy vznikl Korán a kdy vznikly jakoby ty pravidla, ale stále je v jistých dimenzích možno respektovat vše, co tam je napsané. Jako já nevnímám, že by v Koránu byla žena v nějakém podřazeném postavení. Naopak prostě tam v Koránu (...) žena je uctívána jako matka, že jí patří jako ráj až k jejím nohám, a tak. A má takový jako hezký výhledy pro ženu, to, že se snaží pro rodinu a vůbec, tak že vlastně to je odměněno. A já vůbec nevnímám, že by do dnešní doby, že by měla žena nějaké podřadné, spíš prostě, že tam je ten respekt a úlevy pro tu ženu.“ (Informátorka č. 7, 38 let, 18 let muslimkou, účetní)

Informátorka č. 9 (40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce) si vybrala islám za svoje náboženství právě z toho důvodu, jakým je žena v této víře uctívána. Islám, podle ní, ženu velmi respektuje, pokud si dává pozor na svoji čest. Žena je ta, co dává život, žena je matkou, žena je manželkou, žena je dcerou. Ba naopak dále informátorka č. 9 (40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce) tvrdí, že evropské ženy jsou na tom v porovnání s těmi muslimskými hůř. Evropská žena je jak matkou, tak živitelkou. Své rodině se v tomto případě nemůže věnovat stoprocentně. Kdežto arabské ženy se starají primárně jenom o domácnost a výchovu svých dětí. V jejich společnosti je to tak nastavené. Jsou v tom vychovávány a s takovýmto přístupem se setkávají od malička. Jejich povinností je být dobrá manželkou a matkou (informátorka č. 8, 30 let, 12 let muslimkou, asistentka).

„Islám sem přijala, protože je tam žena velmi ctěna, jinak bych ho v životě nepřijala. V životě.“ (Informátorka č. 9, 40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce)

Informátorka č. 5 (17 let, 17 let muslimkou, studentka) však přiznává, že některé věci nejsou v Koránu jasné a je tak potřeba k jejich interpretaci vystudovaným odborníkem. Dále informátorka uvedla, že právě kvůli spojování tradic dané země, konkrétně například arabské, se samotným náboženstvím je důvodem, proč vidí většina lidí islám jako stereotypní.

„Tradice země by se neměly vydávat za tradice islámu.“ (Informátorka č. 5, 17 let, 17 let muslimkou, studentka)

Informátorka č. 1 (45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě) ukládá rodině velice důležitou roli. V souvislosti s rovností pohlaví uvedla, že žena a muž nejsou stejní. Role muže i jeho fyzické schopnosti jsou velmi odlišné. Aby to fungovalo, tak se obě pohlaví musí doplňovat. Právě v tom vidí jakési moudro, které se společnost snaží smazat. Obě pohlaví nesmí být stejná.

„(...) a pak ta společnost se jakoby rozkládá, ty svazky a ta vzájemná pomoc a pak chceme pomoc od státu třeba místo od rodiny. Vidíme, jsou ženy, který jsou samoživitelky a nikdo jim nepomáhá, pokud jim pomůže stát nebo když jim nepomůže, tak nic nemaj. A když by fungovala ta rodina, ne jenom ta rodina jakoby v tom úzkym svazku, protože v islámu je ta rodina širší, tak v podstatě ta žena bude mít vždycky někde nějakou oporu. Takže takhle vlastně to v tom islámu je. Že prostě ty, co jsou slabší nebo ty, co se dostanou do nějaký špatný situace, aby byly zabezpečeny, aby prostě měly oporu v té rodině, v té společnosti.“ (Informátorka č. 1, 45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě)

Jisté omezení v postavení žen lze spatřovat rozhodně v tradicích. Avšak tradice se v každé muslimské zemi dodržují jiné, a proto se také otázka žen týká některých muslimských států více a jiných méně. Zde dochází k chybné záměně pojmu islám a tradice. Islám nemá s tradicemi země nic společného. Podle informátorky č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka) mnoho lidí nerozlišuje, co jednotlivé pojmy znamenají. Celá staletí se vše víceméně vyvíjelo, až došlo k určitému splnutí. Mimo jiné

výhodu konvertitů vidí právě v tom, že nejsou a nikdy nebyli ovlivněni vývojem muslimských zemí jako ti, kteří tam žijí a jako muslimové se narodí. Avšak podle informátorky č. 4 (23 let, 3 roky muslimkou, vyučující) ženy omezují tradice v tom případě, pokud takovýmto způsobem života žít nechtějí.

„Že třeba je samozřejmě problém třeba s cestováním. Musí mít povolení, musí mít povolení buď od otce, od bratra nebo od manžela, jestli může ject tam a tam, že se prostě fakt nemůže sbalit a odjet. (...) Teď zase je prostě otázka, proč to tak funguje. Funguje to z důvodu ochrany té ženy. Prostě, když jí někam už pustí ten otec, tak je to na jeho zodpovědnost, pokud se jí něco stane, tak je to jeho zodpovědnost. Žena je vlastně v islámu hrozně chráněným prvkem. Ono se to zdá, že je to jako omezování svým způsobem pro ženu, která tak žít nechce. Ale pokud to berete tak, že jako fakt, že chcete mít rodinu, chcete být doma a jste takhle spokojená, nechce se vám pracovat, tak je to pro vás úplně nejlepší. To jako samozřejmě neplatí, že by žena nemohla jít třeba do knihovny a takový. Povolený místa tam samozřejmě jsou, může jít nakoupit. Nemusí se dovolovat. Ale pokud chce jít na druhý konec světa, tak prostě potřebuje povolení. Ale je to v jaký rodině ta žena vyrůstá, jak ta rodina funguje. Třeba u mě je to jedno, já si jezdím, kam chci.“
(Informátorka č. 4, 23 let, 3 roky muslimkou, vyučující)

Dá se bezpochyby říci, že vlastnosti manžela také ovlivňují, jaké bude mít jeho žena postavení. Jeho chování a postoj k ženám do velké míry souvisí s tím, v jakých poměrech muž vyrůstal a na co byl z domova zvyklý. Rozhodně se dá očekávat, že si podobný styl ze své rodiny přenese i do svého manželství. Je nutné říci, že v tomto případě nehraje až takovou roli fakt, že je muslimem, ač místní zvyky a tradice mu mohou v jistých případech přihrávat, ale to, jaké vlastnosti muž má. Nezáleží na tom, jakého je vyznání, tyranické vlastnosti v sobě bude mít bez ohledu na jeho víru. Dále se informátorka č. 1 (45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě) domnívá, že důležitý prvek v ženské otázce je to, z jak vzdělané rodiny muž pochází, z jaké vrstvy, zda vyrůstal ve městě, kdy jsou poměry již uvolněnější nebo v odlehlé vesnici, kde panuje přísný konzervatismus. Ekonomické podmínky země, podle ní, jsou také příčinou, která omezuje postavení žen.

Konkrétně z tradic vadí samotným informátorkám například nošení burky v Afghánistánu, nemožnost vzdělávání se u dívek a žen v Pákistánu, zákaz řízení aut

v Saudské Arábii či celkově, když je žena ponižována. Informátorka č. 9 (40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce) přiznala, že bohužel k ponižování dochází. Uvedla, že existují skupiny nebo i státy, které kazí pověst islámu. Stejně tak jejich tradice a zvyky ubližují ženám jménem islámu. Například v Saudské Arábii společnost pohlíží na ženu jako na méněcennou, i přestože to s islámem nijak nesouvisí. Jsou lidé, kteří tomu pevně věří. Celý tento postoj k ženám pramení z chybného výkladu Koránu a chybného výkladu islámského práva. Je to zapříčiněné posloucháním zfanatizovaných lidí, kteří ženu nechtějí uctívat. Dále informátorka č. 9 (40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce) sama uvedla, že by bylo nejlepší, kdyby si Korán přečetli znovu, bez žádného „postranního“ vysvětlování takovýchto osob. Ženy mají být uctívány, protože dávají život a ženy mají být uctívány, protože jsou druhou polovinou svého muže. Vysvětlila, že polygamie se v její rodné zemi děje jenom tehdy, pokud má muž vážně nemocnou ženu, ne proto, že má hodně peněz. I přes tento fakt uvedla, že se v Iráku s polygamií setkala jen málokrát a že ustoupila do pozadí již před jistou dobou.

„(...) Je to tou rolí těch lidí, že berou ženu jako méněcennou, ale tak to v islámu není. Jako je Saudská Arábie a nějaký skupiny to islámu kazí. Libye, Sýrie, Irák, Kuvajt, Katar hodně ženu uctívají. Ty lidi to ale kazí a nejlepší by bylo, kdyby si ten Korán přečetli samotný. Ty jednotlivá vysvětlení lidí to kazí.“ (Informátorka č. 9, 40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce)

Informátorka č. 8 (30 let, 12 let muslimkou, asistentka) uvedla, že naprostá většina tradic je v rozporu s islámem a postavení žen silně omezují. Problémem je, že tradice jsou v zemích po staletí praktikovány a v lidech silně zakořeněny. Podobnou myšlenku uvedla i informátorka č. 5 (17 let, 17 let muslimkou, studentka), která tvrdí, že tradice by určitě neměly být s islámem spojované. Sama uvádí, že tradice a zvyky jsou proti islámu. Arabské tradice se jí nelíbí žádné a nedovede si představit, že by ve své rodné zemi, Jemenu, žila.

Postavení žen v severní Africe zmínila informátorka č. 6 (42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice), podle které náboženství s touto problematikou vůbec nesouvisí.

„Obecně třeba v Egyptě mají ženy velmi silné postavení a vůbec třeba v severní Africe, když si vezmete Tunis, Egypt. To jejich postavení se v podstatě rovná postavení žen v Evropě nebo někdy i lepší. Často se zmiňuje násilí na ženách, ale když se podíváme na statistiky, tak třeba Česká republika na tom vůbec není dobře s násilím páchaným na ženách. A islám jakékoli násilí zakazuje. Prostě si myslím, že ta situace je úplně stejná. Všude jsou lidé dobří, lidé zlí a nesouvisí to prostě s náboženstvím. Myslím si, že každé náboženství vede lidi k tomu, aby se k sobě chovali dobře a ne k nějakému násilí, to určitě ne ani islám.“ (Informátorka č. 6, 42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice)

V souvislosti s rovnocenností obou pohlaví neuvedla žádná z oslovených informátorek, že by se cítila mezi muži méněcenná či že by se v přítomnosti mužů cítila osobnostně špatně. Velká většina přichází s muži do kontaktu na pracovní úrovni, což je v evropských zemích normální a běžná věc. Necítí se podřízené mužům, protože si své postavení umějí dostatečně uhájit. Ba naopak vnímají se velice pozitivně.

„Já osobně se vnímám pozitivně. Nemám jako problém komunikovat s muži nebo s nimi spolupracovat a dělat s nimi různé aktivity, takže mě to jako nedělá problémy. Samozřejmě v těch hranicích toho islámu a naopak bych řekla, že mam jako docela respekt mezi těmi muži, že jako si mě váží.“ (Informátorka č. 1, 45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě)

„Určitě nemam pocit nějaké méněcennosti, naopak mam zkušenost s tím, že jsem respektovaná, a to jak i muslimy, tak i tedy běžnými Čechy, kteří se ke mně většinou chovají s respektem jako ke kterékoli jiné ženě.“ (Informátorka č. 6, 42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice)

Co se týče postavení žen v islámském právu a jejich práv, odpovídaly informátorky naprosto stejně. Například jeden hlas muže se rovná dvěma hlasům žen. Je tomu tak, protože žena je velice ovlivněna city a emocemi, od přírody je více emoční tvor než muž, který na věci pohlíží objektivně. Mužský pohled na věc v takovém případě není zkreslený. Dále, muži dědí více peněz a majetku z důvodu, že je jejich povinností postarat se o své rodiny. Jak už o své sestry, tak o své manželky a děti.

„Když se teda znovu vrátíme k tomu svědectví, tak já jako žena vím, že občas vidím věci trošičku jinak. Přece jenom to ženské vnímání okolnosti je někdy trošičku zkreslené, takže samozřejmě potom je lepší, když (...) i já se cítím klidněji, když mi někdo potvrdí, že tak jak sem to viděla, sem to viděla opravdu správně, že třeba sem si tam něco v tom zmatku nebo pod tím tlakem té situace nepředstavovala nebo něco nedokreslila. Já netvrdím, že je mužské vnímání lepší, já tvrdím, že je jiné. Oni muži jsou jaksí v určitých stresových situacích nebo pod tlakem schopni vnímat tak nějak objektivně, kdežto my někdy pod tlakem vnímáme ty věci trošku, ne že zkresleně, zkrátka někdy...není to tak objektivní aspoň teda na mém příkladu. Já to vidím, že tu situaci nevnímám nějak objektivně a potom třeba zpětně si třeba řeknu, že to nebylo až jako takhle.“ (Informátorka č. 8, 30 let, 12 let muslimkou, asistentka)

4.4 Otázka emancipace

Jak již bylo zmíněno výše, v islámu je silně zakořeněna role ženy i role muže, z čehož dále vyplývá jejich celková role ve společnosti. Každé pohlaví má svá práva a povinnosti. Nejsou totožní, avšak před Bohem si rovni jsou. Je nutné si uvědomit, že otázka emancipace může být rodilými muslimskými ženami chápána poněkud odlišně v souvislosti s jejich životními hodnotami, prioritami a celkově způsobem vnímání a myšlení. Rovněž informátorky pod otázkou emancipace chápaly něco jiného a jejich postoj a názor se k této problematice neshodoval. Například informátorka č. 8 (30 let, 12 let muslimkou, asistentka) zmínila, že na ni muslimské ženy působí více žensky než emancipované Evropanky. Přičemž právě jejich emancipovanost jim bere určitou ženskost, které něžné pohlaví vyzařuje. Informátorka č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka) vidí jistou emancipovanost českých konvertitek ve vysokoškolském vzdělání, kterému se v muslimských zemích pro ženy až tolik nedostává.

Odlišný názor k otázce emancipovaných žen měla informátorka č. 1 (45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě). Také informátorka č. 6 (42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice), která nevidí rozdíl ve „stupni“ emancipace mezi ženami na Západě a Východě, stejně tak nepocituje žádné velké kulturní rozdíly.

„Já si myslím, že v mnohých ohledech i v těch muslimských nebo arabských zemích ty ženy jsou jako velice emancipované, i když někomu se to nemusí tak zdát, ale je to právě

proto, že lidem chybí ty informace a chybí jim třeba bezprostřední kontakt s tím prostředím, ale jako myslím si, že jsou jako velice emancipované v některých těch zemích určitě.“ (Informátorka č. 6, 42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice)

„Já si nemyslím, že sou emancipovanější (české muslimky). Možná mají trošku výhodu, že si o věcech rozhodují samy, že tam není takovej ten ohled na to, co řekne rodina, co řekne soused, ale já si myslím, že nejsou. Záleží zase na tom, co je to za ženu. Myslím si, že sou ženy, které emancipované nejsou a nechtějí být emancipované a sou ženy, které chtějí být emancipované.“ (Informátorka č. 1, 45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě)

To, že otázka emancipace úzce souvisí se stupněm vzdělání žen, zmínila respondentka č. 4 (23 let, 3 roky muslimkou, vyučující), která vidí hlavní podstatu v tom dokonale znát svá práva a povinnosti.

„No, řekla bych, že jo (české muslimky jsou emancipovanější). Řekla bych, že konvertitky si sou víc vědomy toho, k čemu konvertovaly a znají svá práva, což v arabskym světě často neznají, protože třeba nechodí právě do školy, nejsou na to peníze, je tam hodně dětí. První, kdo jdou do školy, jsou kluci, holky zůstávají doma. A to je i jedno ze základních pravidel islámu, co se snaží teď prorazit i učenci, že dokud prostě budou nevzdělané ženy, tak islám bude upadat. Takže jakmile budou ženy znát svá práva, tak to vlastně povýší tu kvalitu té společnosti.“ (Informátorka č. 4, 23 let, 3 roky muslimkou, vyučující)

Emancipace záleží jednak na vývoji dané země a jednak na stupni společenské vrstvy, v němž se žena nachází. Mimo jiné zmínila informátorka č. 2 (40 let, 22 let muslimkou, překladatelka) emancipaci v komparaci české konvertitky a příslušnice většiny.

„I v Český republice sou ženy emancipovaný, ale jak který, to podle mě nelze jako takhle nějak zobecnit. Řekla bych, že český muslimky jsou možná i víc emancipovanější než takovej průměr český společnosti, bych to viděla. V tom smyslu, že si hlídaj svoje práva a prosazujou si je, tak aspoň vidim kolem sebe. A to jak v rámci tý rodiny, tak v rámci tý

společnosti, v práci atd. Jako člověk, když je najedou takovou tou odstrkovanou minoritou, tak mu to často dá takovou tu sílu. Někdy sou ty ženy ráznější než příslušnice, řekněme, ty většiny. (...) Ten tlak vytváří protitlak.“ (Informátorka č. 2, 40 let, 22 let muslimkou, překladatelka)

Naopak informátorce č. 7 (38 let, 18 let muslimkou, účetní) se z její vlastní zkušenosti zdají ženy v arabském světě spokojené. V jistém smyslu se za emancipované považují. Jejich možnosti a příležitosti se od našich liší, avšak to nemění její názor na tom, že české muslimky jsou emancipovanější.

„To si myslím, protože my tady máme tu možnost nebo příležitost větší, než ženy v arabském světě.“ (Informátorka č. 7, 38 let, 18 let muslimkou, účetní)

4.5 Život ve společnosti

Být menšinou ve většinové české společnosti není pro mnohé informátorky jednoduché. Na tom se shodla většina dotazovaných. Uvedly, že se v každodenním životě setkávají s mnoha reakcemi, většinou negativními, které se projevují nejčastěji pohledy a slovními narážkami. V některých případech došlo i ke stažení šátku z vlasů. Informátorka č. 1 (45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě) cítí, že část lidí je otažitá, přičemž to dodává člověku pocit, že je ve společnosti osamělý. Lidé se ostýchají komunikovat, zvláště pokud nejsou na cizince zvyklí. I přestože se informátorka č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka) cítila celý život jako muslimka ve společnosti relativně dobře, uvedla, že poslední měsíce se situace rapidně zhoršuje.

Naopak informátorka č. 7 (38 let, 18 let muslimkou, účetní) rozdělila vnímání sebe jako muslimky ve společnosti do jakýchsi pomyslných dvou rovin, přičemž první je zasazena do širší veřejnosti a druhá do úzké. Vnímání její osoby se v těchto dvou případech značně liší.

„V širší společnosti jsem jako muslimka vnímána jako někdo, kdo provokuje, tím vzhledem například, a že cítím dennodenně jakýsi nátlak té společnosti a vlastně nemám možnost se k tomu vyjádřit, tak to je takový nepříjemný, ale jinak vlastně v rovině, kdy se se mnou lidi setkají a mají možnost se mnou komunikovat, tak vlastně se okamžitě ty bariéry

zbouraj a ty předsudky, že jsem muslimka a že jsem něčím já omezena nebo že je můžu omezit, tak to vlastně padá. Takže vlastně to má ty dvě roviny. (...) Ty reakce na mě jako muslimku v šátku sou velmi negativní. A ty se projevují v různých poznámkách, slovních útocích a může to být i v pohledech lidí. V tom jak vlastně se mnou lidi jednaj. To jsou zase ty dvě roviny. Tam, kde mě znaj a vědí, že jsem muslimka, tak to, že jsem muslimka naprosto mizí, protože i já jsem otevřená vůči té společnosti a ta společnost, která mě zná je otevřená vůči mně.“ (Informátorka č. 7, 38 let, 18 let muslimkou, účetní)

Jisté obavy o své nejbližší kvůli své víře cítí informátorka č. 8 (30 let, 12 let muslimkou, asistentka). Postoj české společnosti k zahaleným ženám informátorka srovnala s anglickou společností, kde tráví hodně času. Uvedla, že v Anglii se jako muslimská žena cítí lépe. Je si vědoma, že společnost tam nereaguje na muslimky často tak podrážděně jako společnost, do určité míry, v České republice. Lidé v České republice si mylně spojují šátek s teroristickým symbolem, uvedla.

„Tady v Čechách já nenosím šátek a nenosím ho z toho důvodu, že moji rodiče nejsou muslimové a mám zkušenost, jak česká společnost reaguje na zahalené muslimky. Ty reakce jsou mnohdy hodně negativní, ať už se jedná o pohledy, slovní útoky, různé narážky. Já mam obavy, aby se tyto negativní projevy nepřenesly na mou rodinu. Já jako člověk, kterej si vybral islám, s tím dokážu žít, dokážu si to zdůvodnit, ale ti moji rodiče, kteří si to nevybrali, a kteří nejsou muslimové, tak nevidím důvod, proč je trápit nebo proč je vystavovat jaksi takovému tomu veřejnému pohoršení, protože mají dceru muslimku. Ale když jsem v Anglii, tak ten šátek nosím a tam to není vůbec žádný problém. Ta společnost už je natolik kosmopolitní, že oni sou zvyklí na to, co ten šátek znamená. Zkrátka pro ně není ten šátek symbol terorismu, ale zkrátka symbol toho, že jenom nějaká žena je muslimka a oni se muslimů nebojí. Oni se bojí teroristů a to si myslím, že máme všichni společné.“ (Informátorka č. 8, 30 let, 12 let muslimkou, asistentka)

Za šíření neoblíbenosti islámské víry v české společnosti viní informátorka č. 9 (40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce) média, která záměrně publikují negativní informace o tomto náboženství.

„Já bych taky byla proti, kdybych nevěděla o čem to je (islám). A ty lidi vůbec neví o čem to je a některý nemají ani šanci se dozvědět pravdu, jelikož všude je nenávisť, která je úmyslná. Je to celé politika. Úmyslně je to napsaný, chtějí úplně zlikvidovat islám.“ (Informátorka č. 9, 40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce)

4.6 Odívání muslimských žen

Zakrytí vlasů není v islámu povinností, přesto většina oslovených konvertitek šátek nosí úplně běžně. Pokrývku vlasů nosí žena z toho důvodu, aby nepřitahovala mnoho pozornosti. Jak už bylo mnohokrát zmíněno výše, je její povinností chránit svou čest a v muslimských zemích přitahují vlasy až mnoho pozornosti. V evropských zemích je to právě naopak. Zahalená žena je ta, která na sebe přivede velkou míru pozornosti, jak zmínila informátorka č. 9 (40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce). V Evropě se tak můžeme setkat i s nezahalenou muslimkou. Vzhledem k současné situaci strach z reakce společnosti na šátek je také důvodem, proč ho některé z konvertitek nenosí.

„Je to moje identita. (...) Nicméně musím konstatovat, že v současné době to není lehký, protože prostě muslimky, který nosej šátek, já a sestry atd., začínáme být prostě neblahým středem pozornosti a není to příjemný.“ (Informátorka č. 3, 42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka)

Na čem se shodla většina informátorek, je skutečnost, že jim šátek zajistil určitý respekt, jak ve společnosti, tak před cizími muži. Dále informátorky uvedly, že být muslimkou v České republice rozhodně není snadné. Jsou si vědomy, že jsou menšinou a extrémem ve většinové společnosti. Jistou nevýhodu spatřuje informátorka č. 1 (45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě) například v každodenním boji dokazovat společnosti, že si tuto víru vybrala sama, že jí do ní nikdo nenutil. Život je pak dosti komplikovaný neustálým ospravedlňováním se. Každá informátorka se ve svém životě setkala spíše s negativní reakcí společnosti. Všechny se shodly na tom, že čelit různým pohledům musí každodenně, některé se setkaly i se slovním napadením. Podle informátorky č. 5 (17 let, 17 let muslimkou, studentka) je islamofobie v české společnosti velice silná a médií dosti podporovaná. Přes to všechno svého rozhodnutí stát se muslimkami nelitují a podle informátorky č. 5 (17 let, 17 let muslimkou, studentka) je být

muslimkou hezký pocit. V souvislosti s islamofobií a nošením šátku zmínila, že by se ho rozhodně nechtěla vzdát, protože by to vypadalo, jako když se za svou víru začala stydět.

„Znamená pro mě projev víry a projev toho, že věřím v Boha. (...) Šátek vytváří takovou bariéru mezi mnou a nimi (muži) a všimla jsem si, že mám jakýsi jako větší respekt. Já bych to přirovnala k tomu, jako kdybych opravdu chodila v oblečení, ve kterým chodí jeptišky.“ (Informátorka č 4, 23 let, 3 roky muslimkou, vyučující)

„Pro mě to znamená (nošení šátku) moji vlastně jakoby víru, jakoby vztah k Bohu jako poddanost. Je to jakoby vlastně součást mojí identity. Nelze to ani odpojit od toho islámu. Nedokážu si dneska představit, že bych jako šla bez šátku. To je pro mě naprosto nepředstavitelný.“ (Informátorka č. 1, 45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě)

V zaměstnání je šátek zaměstnavatelem vnímán dosti individuálně. Nedá se říci, že by se odpovědi informátorek na tuto otázku shodovaly a každé se stala jiná zkušenost. Obecně by se však dalo říci, že mezinárodním firmám by šátek vadit neměl, to potvrdila informátorka č. 7 (38 let, 18 let muslimkou, účetní), která ve společnosti takového charakteru pracuje již šest let. V souvislosti s tím uvedla, že při hledání zaměstnání měly české firmy s jejím zahalením problém.

„Pracuji ve velké mezinárodní firmě již 6 let a zaměstnavateli šátek nevadí. Nejsm si jistá, ale jestli by to všude bylo tak, vzpomínám už tehdy před 6 lety, když jsem zaměstnání sháněla, že české firmy měly s tím evidentně problém.“ (Informátorka č. 7, 38 let, 18 let muslimkou, účetní)

Před pohovory si byla informátorka č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka) vědoma určitého „handicapu“ v podobě zahalení, přesto se při výběru zaměstnání setkala spíše s pozitivními reakcemi.

„Já jsem vlastně měla celkem štěstí. Do prvního zaměstnání po mateřské dovolené v call centru mě přijali bez problémů a jakýchkoliv dotazů. V druhém případě, kdy jsem sháněla práci, jsem prošla pracovními pohovory ve třech firmách, nikde mi nebylo nijak naznačeno, že šátek by byl/je problém. Ve třetí firmě, kdy pohovor vypadal celkem slibně,

jsem sama v určitém vhodném momentě zmínila, že šátek nosím stále a proč, aby bylo od začátku vše jasné. Přesto jsem práci dostala. Teď si vlastně ještě vzpomínám na jednu situaci. (...) Když jsem byla na mateřské dovolené, tj. asi tak před 16 lety, chtěla jsem si přivydělat brigádou v supermarketu Kaufland. Paní, která se mnou měla krátký informativní rozhovor, mi na rovinu řekla, že šátek problém je, protože zaměstnanci mají mít jednotné oblečení... Nebyla moc ochotná, respektive chápající mé důvody a odmítnutí ho sundat. Nakonec řekla, že věc musí rozhodnout vedoucí obchodu. Ten mi také ještě ten den odpoledne volal a sdělil, že mohu nastoupit bez problémů. Nicméně nepříjemný pocit, který to ve mně zanechalo, nakonec asi rozhodl, a na brigádu jsem nešla“ (Informátorka č. 3, 42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka)

Podle informátorky č. 4 (23 let, 3 roky muslimkou, vyučující) bude hrát její šátek v budoucnosti, při výběru zaměstnání zásadní roli. Do této chvíle však špatnou zkušenost neměla.

„Zatím jsem tuto zkušenost neměla, vzhledem k tomu, že jsem ještě víceméně žádný „pořádný“ pohovor neabsolvovala. Jinak rodiče mých studentů a ani studenti samotní ještě nikdy s mým šátkem neměli problém a kladli důraz spíše na mé zkušenosti a schopnost vyučování než na to, jak se oblékám. Přesto si myslím, že v budoucnosti to, že nosím šátek, bude hrát při výběru práce zásadní roli.“ (Informátorka č. 4, 23 let, 3 roky muslimkou, vyučující)

Většina informátorek mimo to zmínila, že život tady, tedy evropský život, se jim ale líbí a plánují tu zůstat. Jedním z důvodů je, že tady mají větší možnosti a dalším, že tady panuje řád, ne chaos, jak je tomu ve většině muslimských zemí, jak uvedla informátorka č. 9 (40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce).

„Já musím říct, že jsem byla krátce v Saudské Arábii, protože můj manžel tam teďka pracuje, takže jsem tam byla asi čtrnáct dní, což je sice velice krátká doba na to, aby člověk tu společnost poznal. Je to prostě společnost úplně jiná, diametrálně jiná, a přestože je muslimská většinově, tak nemůžu říct, že by mi byla bližší než česká společnost.“ (Informátorka č. 3, 42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka)

4.7 Život v České republice

Dalo by se říci, že pro všechny dotazované platí, že být muslimkou v České republice znamená být si vědoma, že je žena ve většinové společnosti menšinou. Neschopnost české společnosti akceptování čehokoli, co je jiné, spatřuje informátorka č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka) v povaze společnosti již v historii.

Myslím si, že svým životem, s tím s kým se setkávám, můžu nějakým způsobem třeba lehce ovlivnit náhled těch lidí (většiny) na muslimy, na islám. Protože Češi neměli takovou možnost se ve své historii s muslimy setkávat. Prostě ta společnost tady byla velice uzavřená, velice monolitní a dnes se ukazuje, že prostě to je velicej problém, protože je nevstřícná (většina) k jakémukoli akceptování toho, co je jiné.“ (Informátorka č. 3, 42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka)

„Česká muslimka je horší než když se muslimkou v Česku jako narodíte, protože tím, že jste muslimka a že jste vlastně konvertovala, tak jste vlastně vlastizrádce, když se tak narodíte, tak za to nemůžete.“ (Informátorka č. 4, 23 let, 3 roky muslimkou, vyučující)

Český národ tak vidí jako xenofobní a současné dění ve světě nadále posiluje negativismus, který ve společnosti doléhá na všechny (informátorka č. 4, 23 let, 3 roky muslimkou, vyučující).

Podle informátorky č. 8 (30 let, 12 let muslimkou, asistentka) se musí každý, kdo je islámského vyznání chovat tak, aby svým životem ukazoval dobrou stránku islámu. Aby si lidé uvědomili, že muslimové nejsou pouze teroristé. Být muslimkou v České republice je právě proto velký závazek. Člověk musí dávat neustále nejlepší příklad většinové společnosti. Hlavně proto, že média neprezentují islám objektivně.

„Aby se lidé naučili, že ten islám nejsou jenom ti blázni, co tam střílí do lidí a odpalují se na stadiónech, ale že jsou to lidé, kteří mají jinou víru, kteří vyznávají možná trošku odlišné hodnoty, ale kteří se chtějí zapojit do života ve společnosti, kteří chtějí žít v míru. Tak jak já znám své sestry v islámu a jak znám sebe. My jaksí nechceme bojovat s tou většinovou společností, my prostě chceme žít v klidu a v míru té společnosti

a ukazovat tu dobrou stránku islámu a rozhodně se nechceme nějak vyčleňovat z té většinové společnosti.“ (Informátorka č. 8, 30 let, 12 let muslimkou, asistentka)

Na životě muslimky v České republice vidí dosti komplikovaný život a neustálý boj, neustálé ospravedlňování se, zvláště v nynější situaci i informátorka č. 1 (45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě). Zároveň však uvádí, že čím je starší, tím lépe dokáže reagovat a nenechá si hodně věcí líbit.

„No, já si myslím, že je to dost komplikovaný život, zvláště teď v týhle situaci. Ale já si myslím, že když člověk má tu rodinu, má to zázemí, tak nemá takové problémy. Ale je pravda, že je to takovej pořád boj, pořád ospravedlňování se. Čím je člověk starší, tím dokáže líp reagovat a nenechá si spoustu věcí líbit.“ (Informátorka č. 1, 45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě)

Informátorka č. 6 (42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice) porovнала pocit z české společnosti se společností egyptskou. Výhodu v egyptské společnosti spatřuje pouze ve větším akceptování šátku a cizinců všeobecně.

„Většinou se cítím lépe tady v České republice, protože prostě je to moje prostředí, umím se tady pohybovat, mam tady přátele, rodinu, takže myslím, že v tomto ohledu se tady cítím lépe.“ (Informátorka č. 6, 42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice)

4.8 Předsudky západní společnosti

Předsudky západní společnosti vůči postavení žen v muslimských zemích jsou tvořeny záměrně médii, na tom se shodly všechny dotazované informátorky. Za tímto zprofanovaným tématem „žena v islámu“ hledají noviny pouze velké senzace a zisk. Lidé si tyto předsudky tvoří na základě nedostatku informací, často i nekvalitních informací, jak o kultuře samotné, tak situaci v daných zemích, uvedla informátorka č. 3 (42 let, 22 let muslimkou, administrativní asistentka). Mylné předsudky budou lidé mít do té doby, dokud nezačnou islám studovat hlouběji, uvedla informátorka č. 7 (38 let, 18 let muslimkou, účetní).

„Já rozumím, že mají lidé předsudky. A bodejt' by je neměli, když je média neustále zahrnují takovýhlema zprávama. Tam je potřeba asi s těma lidma mít trpělivost a trpělivě vysvětlovat, že sice ano, že se to děje, ale neděje se to v tak velké míře, jak se to může zdát z médií.“ (Informátorka č. 8, 30 let, 12 let muslimkou, asistentka)

„Já si myslím, že sou vytvořeny hodně těmi médii, v podstatě nejsou vytvořeny tou zkušeností a že sou založeny na medializování určitých případů a že určitý věci se házej do jednoho pytle jakoby když se zjistí, že to muslim neudělal, že to má úplně jiný pozadí, tak pořád je to jakoby hozený na vrub toho islámu.“ (Informátorka č. 1, 45 let, 19 let muslimkou, asistentka v rodinné firmě)

„Bohužel jsou (médiá) většinou jenom po povrchu, nejdou třeba do hloubky. Prostě obecně si myslím, že chybí lidem informace a z tohoto ohledu já to i chápu, že cítí třeba určitý strach nebo ohrožení jako před něčím cizím. Je to přirozené, že každý člověk se cítí ohrožený něčím, co nezná.“ (Informátorka č. 6, 42 let, 20 let muslimkou, soudní tlumočnice)

Zásadní problém, který se pojí s vytvářením předsudků, uvádí informátorka č. 9 (40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce) kromě již zmíněných médií také laický přístup české společnosti k informacím, které se islámu týkají. Podle informátorky se lidé zajímají pouze o ty negativní věci a pozitivním nevěří.

„Nic o tom nevědí. Koukaj na to úplně zavřenýma očima, jenom co oni slyší. A bohužel oni neznají tu kulturu, neznají co to je islám, neznají co to je žena v islámu a některý muslimové to reprezentují velmi špatně, nevím, jestli úmyslně nebo neúmyslně. No a oni berou jenom ty negativní věci, neberou ty pozitivní a to je právě velkej problém.“ (Informátorka č. 9, 40 let, 13 let muslimkou, pojišťovací poradce)

Lidé by si však před tím, než odsoudí, měli položit vcelku zásadní otázku a to, zda život, který muslimské ženy v muslimských zemích žijí, jim nevyhovuje více než ten evropský. Zda naopak právě evropský život nepokládají za nevyhovující. Dalo by se říci, že je toto téma dosti individuální, jelikož každý má v životě jiné priority. Jak už bylo

zmíněno výše, informátorka č 7 (38 let, 18 let muslimkou, účetní) má zkušenost s tím, že arabské ženy jsou se svými životy spokojeny nebo alespoň tak vypadají.

„Protože v muslimskym světě si dost žen nedokáže představit, že by pracovaly a ještě k tomu měly mít děti a ještě by třeba musely táhnout domácnost samy, že by se o ně nikdo nepostaral. V tomhleto vidím, že islám má velikou výhodu, že tam, i když se vám stane cokoli, tak vždycky tam máte nějakého toho mužského příslušníka rodiny, který se o vás postará a strašně tam funguje opravdu ta soudržnost rodiny. Nikdo se neptá na to, jestli to těm ženám takhle vyhovuje. musí být doma jenom rodit děti.“ (Informátorka č. 4, 23 let, 3 roky muslimkou, vyučující)

5 Zhodnocení výsledků

Výzkum bakalářské práce objasnil, že konvertující muslimské ženy žijící na území České republiky, konvertovaly k islámu z převážné většiny proto, že v něm spatřovaly a stále spatřují smysl života a správnou životní cestu.

Jejich role v rodinách a manželstvích se nijak neliší od té klasické evropské role. Nejedná se tedy o to, že by zůstávaly celý den doma a pečovaly o děti, manžela a domácnost, jak je tomu zčásti například v arabských zemích. Jako evropské ženy a matky zároveň zastávají chod domácnosti a výchovu svých dětí a zároveň chodí do práce a přispívají tak finančními obnosy. Role manželů je taktéž stejná jako klasická evropská. Muži rodinu zabezpečují hlavně finančně, zajišťují její blaho a chrání ji. S výchovou dětí vypomáhají. Z výzkumu vyplynulo, že se obě pohlaví o povinnosti v domácnosti rovnoměrně dělí. Způsob výchovy jejich dětí se výrazně neliší od způsobu, kterým byly vychovávány informátorky, avšak na náboženskou stránku kladou patřičný důraz. Počet dětí, které informátorky mají, se pohybuje v počtu dvou až tří, tedy jako v klasické evropské rodině.

Co se týče pocitu postavení ve společnosti žádná informátorka se necítí v porovnání s muži méněcenná a mnoho z nich navazuje s muži vztahy na úrovni pracovní téměř každý den. Naopak se jako ženy vnímají velice pozitivně, mužskou populací jsou ctěny a respektovány. Rovněž nevidí důvod, proč by se měly cítit na podřadné úrovni, když si jsou obě pohlaví rovná. To, že má každé pohlaví jiné role a povinnosti stále znamená, že jsou si ženy a muži rovnocenní.

Součástí identity většiny informátorek je rozhodně způsob odívání, a to konkrétně šátek, kterým si zakrývají vlasy. Důvodem zakrývání je, aby na sebe nepřiváděly mnoho pozornosti, což však v českém nemuslimském prostředí vyvolává spíše opačný účinek. Co se týče šátku v zaměstnání, reagují na něj zaměstnavatele rozdílně. Všeobecně bychom mohli říci, že mezinárodním firmám zahalení nevadí, nicméně informátorky uvedly odlišné zkušenosti. Většina informátorek se cítí v české společnosti v šátku nejistě, jelikož postoj většiny je jim znám. Samy přiznaly, že se každodenně setkávají minimálně s nepříjemnými pohledy a slovními narážkami. Je pro ně unavující věčné ospravedlňování se. Uvádějí, že česká společnost je silně xenofobní a na cizince nezvyklá. Akceptování něčeho jiného je zde téměř nepřijatelné.

Současně s tím se cítí však jako krajanek a život v pravém muslimském prostředí si většina z nich nedovede představit. Muslimské prostředí jim totiž není až tak blízké než to české. Přiznaly, že existují tradice a místní zvyky arabských zemí, které se jim nelíbí a jako ženy je neuznávají, například zahalení celého obličeje v Afghánistánu, zákaz řízení aut v Saudské Arábii, upírání vzdělání v Pákistánu a všeobecně ponižování žen. V souvislosti s tím bylo uvedeno, že naprostá většina zvyků a tradic jednotlivých arabských zemí, je v rozporu s islámem a postavení žen silně omezují. Důvodem této skutečnosti snad může být i názor, který zastává část informátorek, a to, že se cítí být více emancipované, než muslimky žijící v muslimském prostředí. Jejich možnosti zde v České republice jsou, alespoň z našeho pohledu, větší. Jako ženy mají možnost studia a vykonávání profese, kterou si samy vyberou, což v některých muslimských, zejména arabských společnostech, není až tak obvyklé.

Dále z výzkumu vyplynulo a informátorky se shodly na tom, že předsudky západní společnosti vůči postavení žen v muslimském prostředí, rovněž zejména arabském, jsou záměrně tvořeny médii. Zásadním problémem kromě podporování neoblíbenosti islámu v povědomí většinové společnosti je kromě médií i laický přístup veřejnosti, která si nezjišťuje dostatečně seriózní informace a podrobnosti o islámské kultuře, tradicích a místních zvycích arabských zemí. Nekvalitním informacím pevně věří a pozitivním stránkám v islámu nepřikládají žádnou váhu. Část informátorek se shodla na tom, že jejich úloha ve společnosti je vcelku zodpovědná, neboť jsou to právě ony, které musejí většinové společnosti každodenně dokazovat pozitivní stránky islámu, být dobrými muslimkami a jít tak příkladem.

Cílem práce bylo odpovědět na hlavní výzkumnou otázku, a to „*Jak vnímá identitu a postavení ženy v muslimském prostředí muslimka žijící v českém prostředí?*“ Z výše uvedeného shrnutí výsledků vyplývá, že české muslimky, konvertující ženy, nevnímají postavení žen v muslimském prostředí zvláště negativně. Ženám v muslimských zemích je přisuzována určitá hodnota i právo. Ženy jsou druhé poloviny svých mužů, vzájemně se obě pohlaví doplňují. Jsou ctěny především jako matky, což je mimo jiné jejich úloha ve společnosti a na základě výroků v Koránu o ně má být dobře postaráno. V souvislosti s tím bylo zmíněno, že je dosti možné, že muslimským ženám jejich situace v rodných zemích vyhovuje a považují se, v jejich slova smyslu, za emancipované. Tím dochází k určitému paradoxu, kdy naopak rodilé muslimky v arabských zemích litují evropské ženy, protože si je často spojují s matkami samoživitelkami. Oslovené informátorky

na druhou stranu přiznávají, že ne vždy mají muslimské ženy postavení, jaké si podle Koránu zaslouží a někdy dochází k jejich utiskování a upírání jejich práv. Na vině jsou podle nich hlavně místní tradice a zvyky konkrétních muslimských, respektive arabských zemí, se kterými se neztotožňují ani ony. Současně s tím také záleží na tom, z jaké pochází jejich manžel společenské vrstvy.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak muslimské ženy, konkrétně konvertující ženy, žijící v České republice, vnímají svoji identitu, a jak vnímají ženy žijící v muslimském prostředí a jejich postavení v porovnání s nimi.

Výzkumná práce byla rozdělena do dvou částí. V teoretické části bylo představeno, jaké podmínky panovaly v předislámské Arábii, dále byl představen samotný islám jako druhé nejrozšířenější náboženství na světě, Korán a prorok Muhammad. Bylo zde charakterizováno i pět pilířů islámu, které musí každý dobrý muslim dodržovat. Práce se z převážné většiny zaměřovala na otázku žen v islámu. Úkolem bylo tedy ukázat, jaké postavení má žena v samotném Koránu, v islámském právu, tedy její společensko-právní postavení. Závěrem teoretické části byl představen islám v každodenním životě a také nastíněna problematika emancipace v určitých muslimských zemích.

V analytické části došlo k analýze polostrukturovaných rozhovorů, pomocí kterých mělo být zodpovězeno na hlavní výzkumnou otázku, „*Jak vnímá identitu a postavení ženy v muslimském prostředí muslimka žijící v českém prostředí?*“ Dále bylo zodpovězeno, zda ovlivňuje postavení ženy samotný islám a jeho tradice či zda jsou na vině tradice a místní zvyky jednotlivých muslimských, zejména arabských zemí. V práci jsou představeny rovněž role žen a mužů v rodině i ve společnosti, způsob odívání a život v českém prostředí. Závěr analytické části je věnován předsudkům západní společnosti vůči postavení žen v islámu, se kterým, dalo by se říci, souvisí i sociálně-kulturní situace konkrétní muslimské země.

Všechny oslovené informátorky se shodly na tom, že postavení v Koránu a tedy i v islámu, má žena dobré. Je jí přisuzována určitá hodnota. Rovněž před Bohem jsou si obě pohlaví rovná. Dobré i špatné skutky jsou souzeny u ženy a muže stejně a nikomu není upíráno kvůli jeho pohlaví. Rovněž dodržování pěti povinností, tedy pilířů, platí pro obě pohlaví (až na drobné výjimky, například těhotné ženy) stejně.

Dále se informátorky shodly, že role obou pohlaví je odlišná, není stejná. Každý z nich má jiná práva a povinnosti a z toho vyplývá i jejich role ve společnosti. Žena a muž by neměli být stejní už jen z toho důvodu, že se musí navzájem doplňovat. Žena je v Koránu jako matka velice ctěna, kdežto žena jako matka v Evropě je podle některých z oslovených muslimek samoživitelka. Rovněž na rodinu a rodinné vztahy je v islámu kladen větší důraz.

Současně s tím se informátorky shodly, že praxe je někdy v některých muslimských zemích jiná a žena není muži rovnocenná. Oslovené informátorky nevidí příčinu, proč tomu tak je v samotném islámu a jeho tradici sunně, nýbrž v tradicích a místních zvycích konkrétní muslimské země, nejčastěji uváděly příklady z arabských zemí. Přiznaly, že v některých arabských zemích jsou ženám některá práva upírána, například uváděly vzdělání a následné uplatnění, přičemž ženy jsou poté na mužích závislé a uživení se neschopné. Zároveň dodaly, že tradice a místní zvyky daných zemí jsou mnohokrát vydávány za tradice islámu, ačkoli to není pravda. Značná část společnosti z nemuslimského prostředí tomu věří a následně islám jako náboženství, které ženu utlačuje, odsoudí. Většinové společnosti údajně chybějí kvalitní informace z daných zemí a jejich tradic, které jsou v některých arabských zemích silně zakořeněné. Společnost po takových informacích sama nepátrá a její přístup je z velké části laxní.

Co se týče emancipace žen, samotný pojem je chápán často dosti individuálně a taktéž pro samotné muslimské ženy žijící v arabských zemích bude zřejmě znamenat něco jiného, a to z důvodu odlišných priorit, zásad, uvažování a myšlení než je naše evropské. Část dotazovaných informátorek často zmiňovala skutečnost, že se západní společnost zajímá o stupeň emancipace v jednotlivých arabských zemích, avšak nikdo se nezajímá, zda ženám z Východu jejich současná situace nevyhovuje. Můžeme brát v potaz i fakt, že muslimské ženy jsou spokojené a mnohokrát samotné Evropanky litují. Tak je jasné, že každá žena bude zastávat odlišné životní hodnoty, protože prostředí, ve kterém žije, ji ovlivňuje do velké míry.

Z tohoto důvodu je nemožné vyvodit všeobecný závěr, který by dostatečně a správně vystihoval odpověď, jaké je postavení žen. Jednotlivé země mají odlišné tradice a místní zvyky, a tak se jejich postavení v konkrétních muslimských státech velice liší. Mimo jiné zvyky a tradice jsou v muslimské společnosti dané země silně zakořeněny a je na ně kladen patřičný důraz. Současně s tím se většina dotazovaných informátorek shodla na tom, že situaci žen v domácnostech, tedy užíjí společnosti do velké míry ovlivňuje i to, z jaké pochází manžel rodiny, vrstvy a jaké je povahy. Na vesnicích a chudých místech většinou panuje stále silný konzervatismus než je tomu ve velkých městech. Nicméně víra ani skutečnost, že je muslim, povahu manžela nijak neovlivní.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literární zdroje

DENNY, Frederic M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, 194 s. ISBN 80-85190-96-6.

ELIADE, Mircea a Ioan P. CULIANU. *Slovník náboženství*. 2. Praha: Argo, 2001, 318 s. ISBN 80-7203-393-X.

FROUZOVÁ, Magdaléna. *Závoj a džíny: Ženy v islámském světě*. Praha: Vyšehrad, 2005, 207 s. ISBN 80-7021-776-6.

HEMAYA, Ahmad. *Islám - hluboké nahlédnutí*. 1. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2012, 363 s. ISBN 978-80-904373-2-6.

HRBEK, Ivan. *Korán*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2000, 802 s. ISBN 80-200-0246-4.

CHAJRÍ, Šajch Fadlulláh. *Islám*. Praha: Ikar, 2001, 256 s. ISBN 80-7202-922-3.

ISLÁMSKÁ NADACE V PRAZE. *Zaostřeno na islám: Hammudah Abd al-'Átí*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010, 203 s. ISBN 978-80-904373-6-4.

KOKAISL, Petr. *Etnické minority v Evropě*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2014, 438 s. ISBN 978-80-213-2524-1.

KOKAISL, Petr. *Geografie náboženství*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009, 264 s. ISBN 978-80-213-1935-6.

KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Blanka a kolektiv. *Obrazy ženství v náboženských kulturách*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, 351 s. ISBN 978-80-7185-890-4.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, 292 s. ISBN 80-7021-821-5.

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002, 197 s. ISBN 80-7021-540-2.

KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996, 263 s. ISBN 80-7021-168-7.

KROPÁČEK, Luboš. *Po cestách kamenitých: O životě, islámu a křesťanské víře*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2013, 272 s. ISBN 978-80-7429-394-8.

KŘIKAVOVÁ, Adéla, Miloš MENDEL a Zdeněk MÜLLER. *Islám: Ideál a skutečnost*. Praha: Baset, 2000, 380 s. ISBN 80-86223-71-X.

LUNDE, Paul. *Islám - víra, kultura, dějiny*. Vyd. 1. Překlad Luboš Kropáček. Praha: Knižní klub, 2002, 192 s. ISBN 80-242-1093-2.

MÜLLER, Zdeněk a Miloš MENDEL. *Svět arabů*. Praha: Academia, 1997, 224 s. ISBN 80-205-0030-8.

O'CALLAGHAN, Sean. *Malé kompendium světových náboženství*. Praha: Knižní klub, 2012, 192 s. ISBN 978-80-242-3467-0.

OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. Vyd. 1. Praha: Libri, 2009, 300 s. ISBN 978-80-7277-404-3.

ROBINSON, Francis. *Svět islámu*. Překlad Petra Eflerová, Jan Marek a Josef Orel. Praha: Knižní klub, 1996, 238 s. ISBN 80-7176-356-X.

TUREČEK, Břetislav. *Světla a stíny islámu*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2007, 264 s. ISBN 978-80-242-1909-7.

7.2 Internetové zdroje

AL-ADWAN, Abdulhalim. Jordanian Women's Political Participation: On the Verge of Arab Spring. *Journal of International Women's Studies* [online]. 2012, 8 [cit. 2016-02-08].

Dostupné z: <http://vc.bridgew.edu/do/search/?q=women%20in%20islam&start=25&context=3526178#query-results>

BADEN, Sally. The position of women in Islamic countries: possibilities, constraints and strategies for change. *Bridge development - gender* [online]. 1992, 47 [cit. 2016-02-08].

Dostupné z: <http://www.bridge.ids.ac.uk/sites/bridge.ids.ac.uk/files/reports/re4c.pdf>

BEHIERY, Valerie. A Short History of the (Muslim) Veil. *Implicit Religion* [online]. 2013, 30 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z:

<http://eds.a.ebscohost.com.infozdroje.czu.cz/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=55aa806d-5da1-4211-83d9-1d1aee696a72%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4111>

Evropské muslimské národy. *E-islám* [online]. 2009 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://e-islam.cz/node/40>

JAWAD, Haifaa. *The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach* [online]. New York: Palgrave Macmillan, 1998 [cit. 2016-02-09]. ISBN 0312213514. Dostupné z: http://www.goodreads.com/book/show/678814.The_Rights_of_Women_in_Islam

LIENAU, Saša. Feminismus v Tunisku: Ženy revoluce. *Britské listy* [online]. Praha, 2011 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/57538.html>

MACHÁČEK, Štěpán a Martin HROMÁDKA+. Ženám v Egyptě se žije nejhůř ze všech arabských zemí. Revoluce na tom nic nezměnila. *Rozhlas* [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/blizkyvychod/_zprava/zenam-v-egypte-se-zije-nejhur-ze-vsech-arabskych-zemi-revoluce-na-tom-nic-nezmenila--1280093

MAKKI, Rana a Halimah AMATULLAH. Lifting the Veil: What is Hijab in Islam. *University Wire* [online]. 2015, 1 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/docview/1657117965?accountid=26997>

NAEENI, Nahleh Gharavi. What is women's studies in Islam? *Procedia - Social and Behavioral Sciences* [online]. 2012, 5 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleListURL&_method=list&_ArticleListID=-933899322&_sort=r&_st=13&view=c&md5=1648cdf550e18eb227d13cbb49a0d8&searchtype=a

NICOLAU, Ingrid. Women's rights in Islam. *Contemporary Readings in Law and Social Justice* [online]. 2014, 11 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com.infozdroje.czu.cz/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=45291ace-bb8c-4514-8c83-73b2bf511bdb%40sessionmgr114&vid=1&hid=127>

POPOVOVÁ, Klára. Muslimové v České republice. *Muslimové* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://muslimove.cz/muslimove-v-ceske-republice/>

SECHZER, Jeri Altneu. "Islam and Woman: Where Tradition Meets Modernity": History and Interpretations of Islamic Women's Status. *Springer Science & Business Media* [online]. 2004, 11 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/docview/225367287?accountid=26997>

SOBRI, Dayana. 10 Countries With The Largest Muslim Population In The World. *Malaysiandigest* [online]. Kuala Lumpur, 2015 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://malaysiandigest.com/features/555150-10-countries-with-the-largest-muslim-population-in-the-world.html>

The future of world religions: Population growth projections, 2010-2050: Muslims. *Pew Research Center* [online]. Washington, DC, 2015 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.pewforum.org/2015/04/02/muslims/>

TABATABÁ'Í, Ájatulláh. Učení islámu stručně. *Almahdi Institute* [online]. Birmingham, 2016 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: http://almahdi.edu/outreach/pdf/CZ_Basic_Teachings.pdf

8 Přílohy

8.1 Příloha č. 1: Seznam otázek do polostrukturovaných rozhovorů

Ona sama

1. Identifikační údaje – věk, místo narození (pokud nejste z ČR, jak dlouho zde žijete a jaký byl důvod příchodu)
2. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?
3. Jakou profesi vykonáváte?
4. Co děláte ve svém volném čase?
5. Jak dlouhou jste muslimkou?
6. Jaký byl důvod ke konvertování k islámu?
7. Byla jste předtím věřící?

Ona a rodina

- manžel
 1. jak dlouho jste vdaná?
 2. Jakého vzdělání je váš manžel, jak dlouho žije v ČR a v jakém odvětví zde pracuje?
 3. Ovlivnila Vašeho manžela evropská kultura a evropské prostředí, v čem a do jaké míry?
 4. Chtěla byste se s vaším manželem a dětmi (pokud máte) odstěhovat do jeho rodné země? Pokud ano/ne proč?
- děti
 5. Kolik máte dětí, jakého jsou pohlaví a kolik jim je let?
 6. Podílí se na výchově vašich dětí i váš manžel?
 7. Liší se způsob výchovy vašich dětí od způsobu, jakým jste byla vychovávána vy?
- rodina
 8. Jaká je vaše role v rodině?
 9. Jaká je role vašeho manžela v rodině?

Ona k islámu

1. Jaké je vaše postavení a zodpovědnost k pěti pilířům islámu?
2. Co říká o postavení žen Korán?
3. Jaké je postavení ženy v islámu?
4. Co se vám vybaví, když se řekne muslimská žena?
5. Omezuje postavení ženy islám nebo tradice?
6. Máte možnost porovnání života muslimky v českém prostředí od arabského? Jaký je mezi ním rozdíl?
7. Co znamená být muslimkou v ČR?
8. Jaké je vaše vnímání sebe samotné? (v porovnání s muži)
9. Co pro Vás znamená nošení šátku?

Ona k širšímu světu

1. Jaké je vaše vnímání sebe ve společnosti a jak se v ní jako muslimka cítíte?
2. S jakými reakcemi vůči své osobě se setkáváte v každodenním životě?
3. Jak se díváte na předsudky západní společnosti na postavení žen v muslimských zemích?
4. Jak si myslíte, že by se váš každodenní život proměnil, kdybyste nežila v ČR, ale v nějaké muslimské zemi?
5. Myslíte si, že jsou české muslimky emancipovanější než muslimky v arabském světě? Proč?